

اَوْن سَوْت

سوروملو مودور

آذربایجان تقویمینی وراقلاياندا بو گونلرله اويغونلو اولان چوخلو اولايلاز گوزه چارپير. چاغداش تاريخيميزده بو آجي-شيرين اولايلاردان؛ سولدوز حادثه لرین، آذربایجان اؤیرنجی گونون و... آد آپارماق اولار.

۱۳۵۸ینجی ایلین فروردین آبی نین ۳۱ینجی گونو، سولدوزدا تورک اوشاقلار و باجی- قارداش لاریمیزین تۆکولن قانلارین خاطرلاییر. دمه لی بئله بیر گونده کوردوستانین دموکرات فیرقه سی (البته هنج بیر بئله فیرقه یه بئله نچی فیکیر لریله دموکرات دمک اولماز) دانشماق و میتینگ قورماق اوچون سولدوزا گلیمیشلراما سولدوزون جمعیتی قدر قوشون و توپ توفنگ ایله بیرلیکده! بو فیرقه لر کئچمیشده دانشماق و باریشماق ایله آرالاری اولماماقلارین اوزه چیخارتمیشدیلر؛ او اوزده ن سولدوزدا دا ساواشدان باشقا نیت لری اولایلمزدی و تئزلیکجه سولدوزو آلماتق نیت لرین گؤستردیلر و سولدوزون تورک خالقینین قانین تۆکمه یه باشلادیلار. کوچه بازارا چیخانلار گؤلله له نیب ائولرده قانلارین ایسه وحشیجه سیننه باشلاری کسلیب آسلیردیلر. آنجاق سونوندا سولدوز خالقینین دیره نیش و اورمونون یاردیم گوجواله، تروریست لری قویوب قاچماغا مجبور قالدیلار و سولدوز، اردیبهشت آیینین ۳ونده فیرقه نین آیلندن آزاد اولدو. اما بو آجی خاطیره هله ده اوره ییمیزی سیخیب اینجیدیر...

۱۳۷۴ونجو ایله ایران میلی رسانه سی! بیر خالقی کیچیدیب آلچاقماق اوچون بیر سورو بلانکتتی یایماغا قرار وئریر. بلکه «برابری و برادری» و «وحدت ملی» دالیسیجا اولماغین یوللاریندان بیر بئله بیر سوروغولار سورماق ایمیش:

اگر روزی قصد ازدواج داشته باشید، آیا حاضرید با یک فرد ترک ازدواج کنید؟

اگر بخواهید خانه ای بگیرید و ببینید که همسایه دیوار به دیوار یا آپارتمان مجاور شما ترک هستند، آیا حاضرید در مراسم آنها شرکت کنید؟

آیا حاضرید با فردی ترک در اتاق همکار باشید؟

آیا حاضرید با فردی ترک رفت و آمد داشته باشید، او را به خانه خودمهمان کنید و یا به خانه آنها بروید؟

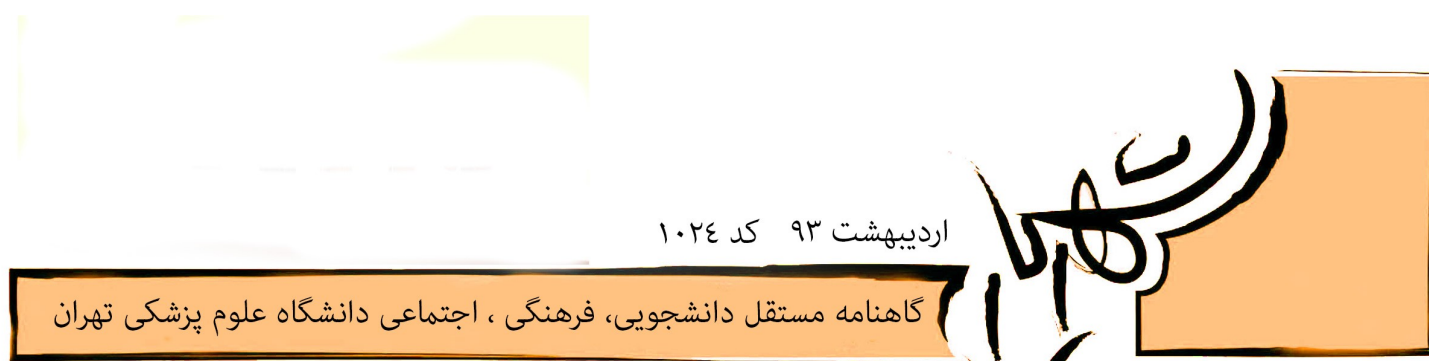
...

بئله نچی و باشقا سورغو لار تهران اوخوللاری ایچره یایلماسی، تورک اولمایان شاگردلر آراسیندا، تورک شاگردلرینه قارشی نیفرت یارادیب و تورک اوشاقلاری نین غرورلارین سیندیرارکن آسیمیله اولماغین یولونو آچماق ایسته بیرمیش و بوتونلوکده ایجتماعی عدالتی آیاق آلتینا قویماق آنلامیندایمیش. دوزدور ایندی ده جمهور باشقانی بئله دئییر: «شهروند درجه ۲ نداریم.» و آنا یاسادا بئله یازیلیب: «مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود.» اما ائله بیل بئله بیر داورانیشلار ایراندا بیر عمومی اؤزللیک دیر و بئله دوشونولور کی: «هله اوزده یاخشی اول دالدا!...!» «دانشارکن یاخشی دانشارلار، یازارکن یاخشی یازارلار، اما ایش ایشه گله نده ترسینه ایش گوره رلر. نییه کی زامانی گله نده یازدیقلارینی اوزه چیخارداجاقلار، گوردوکلری ایشلری یوخ.

آنجاق بو سورو بلانکتتی تهران اؤیرنجی لرینین آلری و باشقا شهرلرده کی اؤیرنجی لرین قولغلارینا چاندیقدان سونرا، اردیبهشت آبی نین ۱۹وندا تورک اؤیرنجی لری بیرلیکده میلی رسانه نین بو چیرکین ایشینه اعتراض ائله ییب، و هر ایل بو گون خاطرلارکن «آذربایجان اؤیرنجی گونو» آدلانیر.

شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳
نشریه مستقل دانشجویی

گاهنامه مستقل دانشجویی، فرهنگی، اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی تهران

TUMS

ارتباط با نشریه:

ایمیل : Shahriyar.tums@gmail.com

وبلاگ : <http://Shahriar.Arzublog.com>

تلفن: ۰۹۳۸۶۵۲۷۵۵۷

آدرس: تهران- خیابان قدس - کوچه شاهد - خوبگاه
دانشجویی قدس (شیلات)، اتاق ۳۷۷

ایمتیاز بیه سی و باش یازار: وحید بابایی

سوروملو مودور: جلیل کاردان

دیزاین : بهزاد حمزه ئی

دوزه نله ین: محمد حسن امینی

بو سایین امکداشلاری :

ابراهیم علی نژاد ، رضا امینی ، س.داغلی، سونیا بازگان ،
بهزاد حمزه ئی ، سیامک ایمانی ، عادل نویدی ، فاطمه
رحمانی ، محمود سعید ابراهیمی ، محمد علی زالی ،
محمود علی کرمی ، مجید عنایتی ، مرتضی کرمی و مریم
بیگ زاده

با تشکر از مدیریت و کارکنان معاونت دانشجویی

فرهنگی

بانه‌لاریمیز لریجه

بو سایدا اوخویوروق (در این شماره می خوانیم)

موضوع	صفحه
اَوْن سَوْت	۱
عروس آذربایجان نفس های آخرش را می کشد	۳
شرایط پایه ای آزادی	۴
شعر (یات هله)	۶
شفای وصل	۷
کاریکاتور	۹
تاریخ سازی برای خود و تاریخ سوزی برای دیگری	۱۰
بیلمه لیدیر	۱۳
گزارشگران بدون مرز	۱۵
شعر	۱۶
تقویم آذربایجان	۱۷
قارشیلیق سیز تورکجه سؤزجوکلر	۲۱
آنادیلی	۲۴
سؤزلوک	۲۷

ها بنله بو سایاقددا چوخلو اولایلار بو گونلرده باش وئریب: ایرانین آنا یاسا موئمیمی نین تصویبی اوچون آذربایجانلی لارین (اؤزلیکله تبریزی لرین) آیاقلاما گونو (اردیبهشتین ۶ینجی گونو)، ایران دؤولتی گونده لیگی نین تورکلره اهانت و یامانلاما گونو (اردیبهشتین ۲۳ونجو گونو)، دنیا تورک دیلی گونو (اردیبهشتین ۲۴ونجو گونو) و باشقا اولایلار کی بونلارین هامیسیندان سؤز آچماق بو قیسا یازیدا یئرلشمز. بیزیم خالقیمیزا خاطیرلامالی آجی و شیرین اولای چوخ، اما تاسوفله واخت یوخدور. آتابالاریمیز دئمیشکن «**باجی باجین اؤلسون سؤز چوخ واخت یوخ!**» بلی البته کی واخت یوخ، یوباماغا واخت یوخ؛ نییه کی آذربایجانین گلینی؛ اورمو گؤل، اورمو چؤل و اوماقدادیر. گۆزوموز باخاراق گؤلوموز قوروماقدادیر. دئییریک واخت یوخ آما اونلار کی ایش باشیندادیرلار و اورمو گؤلونه بیر ایش گۆرمه ییب لر هئج ده تله سمیرلر. آنجاق فیکیرلشیرلر، نچه ایل بوندان اؤنجه دن دئییرلر فیکیرله شیریک؛ هله ده فیکیرله شیرلر یاخچی پروگرام تۆکسونلر؛ دئییرم گۆره سن اورمو گؤلونون یولوندا بیر بنله سو بندی ووراندا یا باشقا دیلجه گؤل و قوروداندا دا بیر بنله فیکیرلشمیشلرمی؟! سو بندی وورولار، گؤل تورپاقلا دلدورولار؛ سؤز سؤزه گلنده ده دئییرلر قورولوق دوشوب؛ داها قار-یاغیش آزالیب و .... ایش او یئره چاتیب بعضی لری اوتامازجالارینا اؤز گوناھلارینی آلاھین بونونا سالیرلار، دئییرلر بیزیم اَلیمیزده دئییر، قورولوق دوشوب؛ آلاھ دان ایسته یین بلکه یاغیش یاغدیرسین.

یادیم گلیر [یولداشلاریمین بیر دئمیشدی] اسکی دنیا ساواشینا باغلی اولان بیر فیلمین بیر سکانسیندا :

بیر تۆره ن کتچیریلیدی، بیر کتیک ده دنیا تورپاقلاری یئرلشمیش دیر، بو کتیک پارچالاماق اوچون هیتلترین حضورونا گتیردیلر، او آندا هیتلر آذربایجان تورپاغینی کتیک دن چیخاریر اؤز بوشقابینا قویور و بئله لیکله اؤز ماراقتینی آذربایجان تورپاغینا گۆسته ریر. دئمه لی او چاغدا هیتلترین آذربایجاندا گۆزو وارایمیش. ایندی ده تأسوفله بعضی لری اورمو گؤلونون قوروماسینی یالنیز قورولوقون دوشمه سین آدلاندیراندا، بئله دییه بیله رم؛ نعوذبالله تانرینی هیتلره اوخشاتمیسیر می؟

آنجاق اورمو گؤلونون نه اولاجاغی سانکی قایغی سیز اینسانلارین و مسئوللارین نجه چالیشماسی آراسیندا آسیلی قالب؛ ها بئله باشقا حاقلا و حاقلی ایشلر. چوخلو عایله لر کیشی سیز قالب، چوخلو آتا آنالارین گۆزلری یولدا قالب و چوخلاری آجیلیقا اوغراییب لار. اما بیز...؟! بیز هله پروفایل شکیلین دئییشمکده قامیشیق...!.

هر حالدا یورولمادان، دیزلری قوجاقلامادان، یالنیز سایری یا مجازی دونیادا چالیشمادان ، کیمسه اؤز پابیندا گئچک دونیادا قوللارین چیرماییب چالیشمالی و باغیرمالیدیر. بلکه سسیمیز کار اولوش قولقلاری آچا، بلکه دیلیمیز دیل آچا، بلکه گوجوموز سو بندلرین آچا، بلکه فیکیرلریمیز فیکیرلرینه یول تاپا، بلکه **یئنه ده بیرلیگیمیزی گۆزو گۆتورمه** یه نلرین گۆزلری چیتلایا.

سونوندا آذربایجان اؤیرنجی گونونده سایین اؤیرنجی لریمیزی و اوخوجولاریمیزی قوتلایارکن، هامینیزا جان ساغلیقی و باش اوچالیق آرزویلا بیرام؛

ساغلیقلا

بومیللت کی بنله گندیب یوخویا

من قورخورام اجنبی تور توخویا

بلبل ترانه سین بایقوش اوخویا

طوطی گنده قارقا غزلخوان اولا

سرچه گئله قرقیبه سلطان اولا

عروس آذربایجان نفس های آخرش رامی کشد

بهراد حمزه ئی

کره خاکی از همان خلقت آفرینش تکاپو های فراوانی بخود دیده و در همه حال سیر تکاملی خویش را طی می نموده است ، عصر یخ بندان ، جدایی غاره ها از یکدیگر و... همه اینها زمین را بسوی تکامل خود هدایت کرده است . اما در سال ها و قرن اخیر با پیشرفت و نفوذ همه جانبه انسان در همه جنبه های این کره خاکی مظلوم و با انواع اقسام خرابکاری و تغییرات در اکو سیستم زمین مانند از بین بردن جنگل ها و مراتع جهت رشد شهر نشینی ، تولید گاز های گل خانه ای در صنایع ، توسعه و رشد انفجاری شهر نشینی و سازه های عظیم بتنی که میلاردها تن سموم و سیمان به خاک کره زمین تزریق می شود همه این سسله تغییرات باعث بوجود آمدن مشکلاتی در کره خاکی شده ، زمین گرمتر شده هر سال یخ های بیشتری از قطب های شمالی و جنوبی آب می شوند دریاچه ها و تالاب ها و رود خشک . کم آب می شوند و فاجعه های زیست محیطی بوجود می آید ، ما همه ساکنین کره زمین در همه این مصائب نقش ایفا می کنیم و باید پاسخگوی باشیم چه بسا همه این اتفاقات نا آگاهانه باشد اما وقت آن است که از خواب غفلت بیدار شویم ، در دنیای پیشرفته غرب دولت ها برنامه ریزی برای نجات کره زمین انجام داده اند از مصرف درست و صحیح منابع طبیعی تا اصلاح الگوی مصرفی و از همه کاری هایی که می توانند انجام دهند دریغ نمی کنند.

ما ساکنین کره خاکی با همه این مسایل روزانه میلیون ها هکتار جنگل مراتع از بین می بریم ، میلیون ها متر مکعب گاز گلخانه منتشر می کنیم ، استفاده بی مهابا از منابع زیر زمینی و آب روان که همگی کار اشتباه و نابجای ماست و خدا می داند عکس العمل کره خاکی به این همه خرابکاری ما انسان ها چه خواهد بود آری دیگر شاید راه جبرانی وجود نداشته باشد ، ما همه انسانها بویژه مسولین و صاحبان قدرت چشمانمان را به روی فاجعه های زیست محیطی بسته ایم و همه این نادیدنی ها را نمی بینیم ... ؛ کشور ما هم دچار این بی تدبیری و بی برنامهگی هایی شده که فجایع تاریخی را بوجود آورده است مهمترین و خطرناکترین فاجعه دهه های اخیر می تواند خشک شدن دریاچه مظلوم اورمیه باشد که با بی تدبیری مسولین زیست محیطی و صاحبان قدرت با احداث بیست و نه سد بر روی رود های حوضه آبریز دریاچه مغموم و حفر بیست و چهار هزار حلقه چاه در سرتاسر اطراف آن تقریباً آب وردی به دریاچه کاملاً قطع شده است ، طبق اسناد موجود از زمانی که دولت سازندگی و اصلاحات در حال احداث سدها و چاهها بر روی رودهای ابریز دریاچه بودند کارشناسان هشدار خشک شدن دریاچه را می دادند ، مسولسین سالهاست که فقط نظاره گر مرگ دریاچه اند اینک پنج درصد از آب این دریاچه باقی مانده و شدت غلظت نمک آن در بالاترین حد خود است که باعث بوجود آمدن بلورهای یخی شده است و دیگر اکثر سطح دریاچه خشک شده و میلیاردها تن نمک در سطح آن آرمیده و کمی غیره قابل باور است که دریاچه دوباره احیا گردد چون همه این اتفاقاتی که در طول سالها نباید می افتاد در مدت کوتاهی نمی شود ان را جبران کرد و با این روال دریاچه اورمیه (سابق) به نیکان مرحوم خود خواهد پیوست ؛ اما این آخر کار نیست میلیاردها تن نمک توسط طوفان های نمکی در سرتا سر منطقه پخش شده و این سونامی نمکی همه آن مراتع و مزارع و شهرهایی که توسط آب این دریاچه مظلوم آباد شده را ویران خواهد نمود و این انتقام سخت زمین خواهد بود و مردم منطقه اواره بدبخت خواهند شد و این حاصل بی تدبیری مسولین مملکت خواهد شد . قطعاً دریاچه اورمیه آخرین مظلوم طبیعت نخواهد بود و انسانها به زندگی خرابکارانه خود ادامه خواهند داد.

دریاچه اورمیه در پایان آرزوی برایت داریم ، صدای نفس هایت آخرت را با تمام وجود می شنویم آرزویی داریم «کاش اسمت چیز دیگری بود تا برایت سر و دست می شکستیم ، کاش اسمت خلیج همیشه فارس بود »

صاحب نظران و اساتید بزرگی مانند بنیامین کنستان، دوگی، کولیبار، بوردو، ریورو، با اندک تفاوتی، تحقق و استقرار لیبرالیسم یا آزادی گرایی را منوط به رعایت یک سلسله اصول و قواعدی می دانند که در حقیقت آنها را باید شرایط پایه ای آزادی گرایی تلقی کرد که به مرور زمان به صورت ارزش هایی در آمده اند که به طور اختصار و فهرست وار عبارتند از:

۱- **دموکراسی**؛ برای اینکه نظامی بتواند حقوق و آزادی ها را تامین و تضمین نماید، نخستین شرط این است که ساختار سیاسی دولت به صورت دموکراتیک باشد. دموکراسی برای تحقق آزادی یک شرط اساسی است و بدون آزادی تحقق پذیر نیست، همچنانکه آزادی نیز بدون دموکراسی تحقق نمی یابد. منظور از دموکراسی در اینجا دموکراسی لیبرال و آزادمنش است که بر پایه حاکمیت ملی یعنی مشارکت همه ملت و یا لاقابل اکثریت آن در اداره امور عمومی و سیاسی، احترام اقلیت، آزادی احزاب و مطبوعات و آزادی بحث و انتقاد قرار دارد. حکومت دموکراتیک مطلقه برای تامین حقوق و آزادی ها کافی و وافی به مقصود نیست. شکل حکومت اعم از اینکه به صورت رژیم پارلمانی و یا رژیم ریاستی باشد از لحاظ آزادی فرقی ندارد. امروز، جهان شاهد گرایش کشورهای بلوک کمونیسم به سوی لیبرال دموکراسی و آزادمنش است که خود مؤید همین نظرات می باشد.

۲- **تفکیک قوا**؛ دومین شرط تحقق آزادی، تفکیک قواست و آن اساس لیبرالیسم را تشکیل می دهد. تفکیک قوا مغایر با هر گونه رژیم دیکتاتوری و توتالیتر و به طور کلی تمرکز تام اختیارات حکومتی در دست یک فرد و یا یک ارکان حکومتی است. رژیم مجمعی مانند رژیم سلطنتی مطلقه برای آزادی خطرناک است. رژیم مجمعی به رژیمی گفته می شود که در آن، قوه مقننه بر قوه مجریه چیره می شود و آن را زیر کنترل خود می گیرد. در رژیم مجمعی، قوه مجریه عامل و مطیع محض در برابر قوه مقننه است و وظیفه ای جز اطاعت از دستورهای او ندارد. به گونه ای که در این رژیم، دیگر نمی توان صحبت از تفکیک قوا به مفهوم کلاسیک آن کرد. از دیدگاه آزادی، سیستم دو مجلسی به جهت اینکه مانع حاکمیت مطلق مجلس واحد می شود، نوعی تفکیک قوا بین ارگانهای حکومتی محسوب می شود.

۳- **قانون اساسی و اعلام و تضمین حقوق و آزادی ها از دیدگاه لیبرالیسم و آزادی گرایی**؛ وجود قانون اساسی ابزار محدودیت قدرت دولت و تضمین حقوق و آزادی هاست. قانون اساسی، یک متن قانونی نوشته و مدون است که به موجب آن شکل دولت، سازمان قوای عالیه حکومتی و روابط آنها با یکدیگر، حدود قدرت فرمانروایان و حقوق و آزادی های ملت، طی تشریفات ویژه و رسمی از طرف قوه مؤسس کشور معین می شود. حقوق و آزادی ها ممکن است طی سند سیاسی جداگانه به نام اعلامیه تدوین و تضمین شود.

۴- **حاکمیت قانون از دیدگاه آزادی**؛ قانون، تضمین دیگری برای تامین حقوق و آزادی هاست و آن وقتی معنی و مفهوم پیدا می کند که به وسیله یک مجمع ملی انتخابی (دموکراتیک) وضع شد، و اجرای آن در سطح قانون اساسی و قوانین عادی به طور موثری تضمین گردد. تحقق حاکمیت قانون منوط به این است که یک دادگاه عالی مستقل و بی طرفی نسبت به اجرای قانون اساسی نظارت کند و از تجاوز احتمالی قانونگذار عادی به ساحت قانون اساسی و اصول مندرج در آن جلوگیری نماید. و نیز در سطح قوانین عادی، یک دادگاه عالی مستقل و بی طرفی کنترل مشابهی را نسبت به تصمیمات و اعمال قوه مجریه انجام دهد و از تجاوز دستگاه ها و سازمان اجرایی و اداری نسبت به قوانین عادی ممانعت به عمل آورد.

۵- استقلال و بی طرفی قوه قضائیه

۶+ مصونیت فرد از حبس و بازداشت و مجازات های خودسرانه و غیر قانونی

۷- احترام مالکیت شخصی؛ مکتب حقوق طبیعی همواره این عقیده را مطرح می کند که حق مالکیت شخصی مانند آزادی جزو حقوق فطری و طبیعی است و هدف جامعه باید حفظ این حقوق باشد. حکما و فلاسفه بزرگ همواره حق مالکیت شخص (بر محصول کار خود) را به عنوان اینکه ابتکار و استقلال فردی را تامین و تضمین می کند، از لوازم و شرایط اساسی تحقق آزادی می شمرند. گروهی علاوه بر مالکیت شخصی، اقتصاد مبتنی بر اصل رقابت آزاد، با حداقل دخالت دولت را نیز از شرایط تحقق آزادی دانسته اند. باید یادآور شد، در روسیه با اصطلاحاتی که به ابتکار گورباچوف و یلتسین صورت گرفت و چنانچه به علت موانعی متوقف نشود، اقدامات مهم و جدی به سوی مالکیت شخصی و اقتصاد آزاد دیده می شود مانند قانونی شدن اجاره و یا اجاره همیشگی زمین های کشاورزی به روستائیان و شناسایی حق وراثت در این باره، حق مالکیت بر ابزار تولید انبوه (کارخانه ها و کارگاه ها) و گسترش بخش فعالیت های خصوصی، و برقراری اقتصاد بازار آزاد .

۸- **نظام دو حزبی و یا چند حزبی**؛ تعدد احزاب و دستجات سیاسی، گردش مشاغل عمومی (ادواری بودن مشاغل عمومی و سیاسی) و تغییر فرمانروایان جامعه را انجام پذیر می سازد و به ابزار آراء عمومی ملت نحقق اصل تنوع و کثرت گرایی سیاسی کمک می نماید. یکی از اصلاحات کشورهای اروپای شرقی به سوی آزادی، محکوم کردن نظام تک حزبی و تشکیل احزاب متعدد است.

در پایان، تذکر این نکته لازم است که از لحاظ متفکران و نظریه پردازان آزادی، همه این اصول در یک سطح نیستند، برخی از آنها در استقرار آزادی نقش اساسی دارند. در مورد اصل تفکیک قوا و ساختار سیاسی حکومت، تدوین قانون اساسی و اعلام و تضمین آزادی ها، اصل حاکمیت قانون، حمایت از امنیت شخصی و استقلال و بی طرفی قوه قضائیه، همه صاحب نظران و متخصصان اتفاق نظر دارند که بدون آنها اساسا تحقق آزادی ممکن نیست. لکن سایر اصول و قواعد یاد شده در درجه دوم از اهمیت قرار دارند به شرط آنکه نظام چند حزبی، گردش مشاغل عمومی و تجدید ادواری هیات حاکمه را ممکن و میسر سازد.

منابع:

۱- آزادی های عمومی و حقوق بشر

۲ - حقوق اساسی- دکتر منوچهر طباطبایی مؤتمنی

۳- با بسته های حقوق اساسی- دکتر شریعت پناهی

شفاى وصل

محمد حسن امينى

شفاى وصل قدرين، هجريله بيمار اولاندان سور / زلال ذووق شووقون تشنه ى ديدار اولاندان سور
لبين سيرين گليب گفتارا، بندن ، اوزگه دن سورما / بوپنهان نوکته نى، بير واقيف ى اسرار اولاندان سور
گوزو ياشليلارين حالين نه بيلسين مردم ى غافيل / کواکب سيرينى شب تا سحر بيدار اولاندان سور
خرسيز اولما فتنان گوزلرين جوورون چکنلرده ن / خرسيز مست لر بيداديني هشيار اولاندان سور
غميندن شمع تک يانديم صبادان سورما احواليم / بواحوالى، شب هيجران بنيمله يار اولاندان سور
خراب جام عشق م ، نرگس مستين بيلر حاليم / خرابات اهلي نين حالين، يورو خمار اولاندان سور
محبت لذتيدن بيخبر دير زاهد بى ذووق / فضولى عشق ذووقون عشقى وار اولاندان سور

شفاى وصل قدرين، هجريله بيمار اولاندان سور

وصل قدرين يالنيز آيرليقدان آيرلايميش بيريسي آنلايا بيلر نجه كي «زمستان گورمه ين بولبول بهارين قدريني بيلمز» ائله جه ده آيريليقي
چکمه ين بيريسي اولاشيمين ده يه ريني آنلايا بيلمه يه چک.

زلال ذووق شووقون تشنه ى ديدار اولاندان سور

نجه قان تر ايچينده چابالايان سوسوز يانقي انسانلار، اوزاقدان سويو گوردوگده سئوينديکلريندن آز قالا روحلاري بدن اوچسون کيمي
اولارلار، سنين گورمگين شووقون، يالنيز سني تانيب قدريني بيلن بيريسي، سنه سوساييب گوروشونه يانقي اولان بيريسي. ، آنلايار يوخسا
گونده ليک ايشلره باشلاري قاتيشميشلار سنله گوروشمکدن ذووق آلمانجاقلار.

لبين سيرين گليب گفتاره بندن اوزگه دن سورما

آغزين آچيب دوداقلاريندا كي سيرري مندن باشقاسيندان سوروشما آخي بو سير سؤز، بير گيزلي نوقطه دير كي اوزگه لر؛ سني تانيمايان لار، بونو
بيلمزلر. (بيرده سن اوقدر گؤزلسن و آغزين اوقدر کيچيک دير كي اوزونده گيزلي بير نوقطه يه اوخشار و کيمسه سنين آغزين اولدوقونو
بيلمير؛ نسيمي دئميشکن «دئديلر كي دهانين يوخدور اونون - بيخبرلر عجب خبر دئديلر «و مندن باشقاسي بونو بيلمير دوداقلارين آچيب
دانيشارسانسا اوزگه لرده بو سيرري بيله چک لر .)

بوپنهان نوکته نى بير واقيف ى اسرار اولاندان سور

آنجاک اوزگه کيمسه لر سنين هئچ بير سيريندن خبرلري يوخدور و آغزين آچيب بونلارلا دانيشارسانسادا ، البت كي يانيت لاري قات قاريشيق
يالنيش و سنه ياراماز سؤزلردن باشقا هئچ نه اولماياجاق ائله بونا گوره بو سيرري دا سيرلارينلا تانيش اولانلارا آچ ، دوداقلارين، سيرلريندن
خرسيزلرين يانيندا هئچ آچما ، قوي اولار سنين آغزين اولماقيني بيلمه سينلر(سيرلر سؤزلريني قانانلارلا آيدينجاسينا دانيشارلار آنجاک
باشقالرينا ديلسينز، باغلي نسنه لر دير لر).

گوزو ياشلى لارين حالين نه بيلسين مردم ى غافيل

گوزون مردمى (مردمكي) يالنيز مادي ائشيك دونياني گوره بيلر و معنوي دونيالاري و انسانين اورگينده نه لر کئچيري گورمز و بونلاردان
اولدوقجا غافيل دير، بوندان دير ايچري دونيالاري گوروب اولاندان اميره نيب ياشاران گوزلرين ندين آنلايا بيلمير ائله جه ده غافيل ؛ يالنيز
اوز دونياني گورن ، انسانليقدان يالنيز حيواني احتياجلاري دوشونن آداملار ، گوزو ياشلي، درين دردي؛ انسانيت دردلرين چکن انسانلارين
دردلريله اوزگه دير لر (بؤيوک فيضولي باشقا بير يترده دئير : هر درد كي وار، وار درماني ولي - بيدردلرين دردينه درمان اولماز)

آيسيز گنجه لر اوزونو
ياغماچيلار يوروشوندن
آن مقدس وارليغيميز
بوغدا کيمي تارالاردان توپارلانيب
تاريخين گئن خرمنينده
خينجير- خينجير آريلدي
سامان اولوب ساورولدو
يتيم قالميش آريلار
دارماداغين داغليپ
کول -کوسلارين اوزرينه
آغريلقدان يترده قالان
برکتلي دردلريميز

ائشيتسه-يدين سسيمي بير
سنه اويان دييه-چکديم

نه يازيق كي آسير "من" ين پلتک ديبي
بولوشمادي سنين قيفيل قولاغينلا

گيزله ديلميش آچارلارين آدرئسيني وئره-چکديم؛
"دئوين جاني جام ايچينده اولان کيمي
بيزيم قيفيلاريميزين آچاري دا
اوخوماميش کتاب-لارين
واراق- و اراق
سطير- سطر
سؤزلرين ايچينده-دير" دييه-چکديم

نه يازيق كي ائشيتميرسن
نه يازيق كي يترينجه سسيم چيخمير...

كواكب سيرىنى شب تا سحر بيدار اولاندان سور

اولدوزلارنى و فلكى صورتلرني ھاجان ، ھاردا نە تھر گۇرسندىكلرن ايزلە يىلر، ان قارائلىق چاغلاردا دا كوشكولو ؛ شېھە لي ، يوللاردا آزمازلار. بونلار اولدوزلاري تاندىقلارينا گۇرە اونلار باخيپ راحتجاسينا يوللارن تاپارلار بعضي باخيشلارلا گۇرە منجم لر اولدوزلارن داورانيشلارنندان دونيادا نە باش وئره جگيني بيلرلر و ھانسي ايشي ھاجان گۇرمك يە گۇرمە مك گرە كيني آنلارلار آنجاق بو تانيشلىق اوچون گئجە لر سحرە كيمي اوياق قالب گۇيلري ايزلە مك گرە ك دير. باشقا بير باخيشلا ياشلي گۇزلرلە دونيايا باخندا ھر بير ايشيق بيراولدوزكيمي گۇرونر عارف گئجە لر ياشلي گۇزلرلە چئورە سينە باخديقدا ھر بير ايشيقدا بير دونيا گۇرر. ھر ايشيق اونا گۇز ووروب چوخلو گيزلنلىكلري آيدىنلادار (بو بحر نيلگون بين موج ھر ساعت عيان ائيەلە ر - اولوالبصارا بير-بير كشف اسرار نھان ائيەلە ر)

خبرسىز اولما فتنان گوزلرين جوورون چكنلردە ن

سنىن گۇزلرينە چاتماقا ، سنىن باخيشينا لايىق اولماقا ، چوخلو سىناقلاردان كئچمك گرە كدير سن اۇزونە اولاشماق اوچون انسانلاري فتنە لرلە سىنايپرسان آنجاق چوخولاري بو سىناقلاردان كئچە مە ييب يوللاردا آيىرلار، ھلە ليك ايسە سىناقلارلا چاليشيب سەنە يىتمك اوچون چتىنلىك لرلە قاتلاشيلار .سن اونلاري اوز باشلارينا بوراخارسانسنا اونلار سەنە چاتمايياچاقلار آما سن بو نو ايستە مە ييرسن. سنىن ايستە يىن ، اونلارن يىتتىگن اولماقلاري دير، يولدا قالماقلاري يوخ . من سەنە دوعا ائديپ يالواريرام اونلاري اوز باشلارينا بوراخيب اونوتماياسان .

خبرسىز مست لر بيدادىنى ھشيار اولاندان سور

سنىن يولوندا چوخلار سرخوش دورلر ائتدىكلريني دئدىكلريني باشا دوشمورلر. اونلارن گۇزلري سنىن گۇزلرينە دوشدوكدە اۇزلريندن چىخيپ سرخوش اولوبلار ھاردان و نئجە سرخوش اولدوقلارن بيلميرلر آنجاق گۇزلري سنىن باخيشلارنندان آيىرلارسا اۇزلرينە گليب ھشيار اولاجاقلار و اوندان نە قىلدىقلارن آنلايياچاقلار.

غميندن شمع تىك ياندىم صبادان سورما احواليم

گئجە سحرە جك سنىن غمىندە بير شمع كيمي يانيب آغلاميشام صبا يئلي كي سحر گليب مني يانيب قورتارميش و سونوك گۇروب، منيم ، گئجە نە چكدىگىمدن خيري يوخدور او بير وفاسيز دير كي كيمسە اوچون دايانماز و كيمسە اونا بئل باغلاماز و او وفالي لاري آنلاماز . او منيم سەنە يىتمك اوچون يانيب دۇزمگيمي وفامي دوپمايياچاقدير .

بو احوالى شب ھيجران بنىملە يار اولاندان سور

ھيجران گئجە سي شمعين يولداشي كېنك دير. او دا شمعلە بېرلىكدە بېراودا يانپارلار. اونلار ايكي سىدە حقيقتە اولاشماق آرزوسو ايلە گئجە ني آيىق قالب ايشيقدان -نئجە ياندىريرسادا - ال چكەمە يىرلشمعين ايچي يانيب گۇدە سي اريركېنگين ايسە قول قانادي يانيب اۇزو شمعين آياقينا دوشوب گۇزلري ايشيقي گودە رك خيمير - خيمير يانيب جان وئيرر.

خراب جام عشقم ، نرگس مستين بيلر حاليم،

سنىن گۇزون ، دولو بير عشق جامي دير اونا باخان سرخوش اولور. سنىن اۇزگۇزون اۇزوندە كي عشقندن مست دير مني ايسە سرخوش ائدن اودور اونونچون حاليمين نئجە اولدوقون ياخشي بيلير.

خرابات اھلي نين حالين، يورو خمار اولاندان سور

باشقالارينا چاخير وئريب اونلاري سرخوش ائدن خمار دير اونون ايشي بودور او ايچديرير و ايچنلرين احوالينا نظر ائدير حالي خاراب اولوب اۇزوندن چىخانلارن حالين ھاميدان ياخشي بيلير . سنىن گۇزون ائلە او خمار دير كي باخاني عشق جامي ايلە مست ائديب عاغلين آير. اونلارن احوالين سنىن گۇزون بيلير آخي سنىن گۇزونون ايشي ائلە خمارليقدير.

محبت لذتيدن بيخبر دير زاھد بى ذوق

زاھيد تانريا چاتماق اوچون يالنيز عاغلينين سۇزونە باخير . يولدا كي چتىنلىكلرلە چوخ احتياطلا و يالنيز عاغلينين حۇكم ائتديگىنە گۇرە و بير وظيفە كيمي قارشىلاشير . بو اولدوقچا چتىن و آغردير آنجاق عاشيق و عاريف سۇدېگىندن و سۇداسينا اولاشماق اوچون سۇوہ - سۇوہ چتىنلىكلرن ايچينە تپيلير. بونو ايسە ذوقسوز زاھيد، بيلمە ديگىندن عاشيقين بئلە چتىنلىكلرە ائلە گيريشمە گيني باشا دوشمور.

فضولى عشق ذوقون عشقى وار اولاندان سور

سۇداني تجروبه ائتمە ين كيمسە عشقين لذتين دوشونمىز. سۇومە يە ن كيمسە سۇومك نديري نە بيلە جك؟ سۇدانين يولوندا بير بئلە اينچىمك اۇزوندن گئچمك ندىن اونو اۇزوندىن ايرە لي بلمك و ھاميدان ماراقلې بو ا اينچىمكدن لذت آپاريب ذوق ائماق نئجە اولورمي؟! بئلە بير عاشيقين اۇرك دردين دوشومك اوچون فيضولي كيمي بير ذوقولو عاريف گرە ك دير.

تاریخ سازی برای خود تاریخ سوزی برای دیگر

تحلیلی بر شکل گیری «گفتمان مقاومت» در برابر «گفتمان راسیسم»

محمود ابراهیمی سعید- روزنامه نگار

دیرپایی است که «ناسیونالیسم» در ایران به اشکال مختلف ریشه دوانده و به نسبت وابستگی قومی افراد، قرائت های مختلفی از آن به دست آمده است. متأسفانه در ایران گروه های مختلف قومی همدیگر را متهم به نژادپرستی می کنند. فارغ از اینکه در شرایط فعلی، کدام گروه ها چه برداشتی از ناسیونالیسم و نژادپرستی دارند، سعی داریم در این مجال اندک به ریشه های پیدایی این واژه بیگانه با روح ایرانی بپردازیم.

البته جهت جلوگیری از خلط مبحث لازم است نکته ای را یادآور شویم و آن اینکه درک هویت ملی برای مبارزه با اجانب، ریشه دارتر از نژادپرستی است و بالطبع این مساله را نمی توان با نژادپرستی در بین اقوام ایرانی یکسان دانست.

ناسیونالیسم در ایران با «کمربند بهداشتی» ساخته انگلستان گره خورده است. پدید آمدن، گستره و دلیل پیدایش این کمربند هم بسیار حائز اهمیت است. گسترش جنبش هایی در مناطق مختلف ایران، از جمله جنبش خیابانی در آذربایجان، جنبش جنگل گیلان، قیام امیرموید سوادکوهی در مازندران، ابوالقاسم لاهوتی در تبریز، محمدتقی خان پسیان در خراسان، قیام تنگستانی ها در فارس و قیام ها و شورش های خرد دیگر، باعث شد که انگلستان در تقیای ایجاد یک قدرت مرکزی در ایران باشد.

از آنجایی که برنامه استراتژیک انگلستان ایجاد «کمربند بهداشتی» جهت مقابله با ورود سوسیالیسم به کشورهای همسایه و یا تحت نفوذ اتحاد جماهیر شوروی بود، استعمارگر پیر را بر آن داشت که شوروی سابق را در یک وضعیت ایزوله قرار دهد. همین امر باعث شد که انگلستان دست به کار شود و با روی کار آوردن حاکمیت های دست نشانده استراتژی خود را پیاده کند. پدید آمدن «پیلسودسکی» در لهستان، «ریدر سمیگلی» در رومانی، چیان کاپشک در چین، هیروهیتو در ژاپن و رضاشاه در ایران و ارتباط آنها با انگلستان نشان می دهد که فرایند پیدایش کمربند بهداشتی به خوبی پیش رفته بود.

روی کار آمدن رضا شاه در ایران و انقراض سلسله قاجاریه در آبان ماه ۱۳۰۴ توسط مجلس پنجم، باعث پیدایش ریخت نوینی در ساختار سیاسی ایران شد که یکی از جریان های تاثیرگذار بحث ناسیونالیسم در ایران بود. اما رفته رفته کارکرد این واژه به جای ستیز با بیگانه، تبدیل به ستیز بین اقوام ایرانی شد. رشد میلیتاریسم، مبارزه با کمونیسم، ایجاد پلیس مخفی، گسترش و اعمال سیاست های شوونیستی بنا نهاده شده بر پان ایرانیسم علیه اقوام غیرفارس از مشخصه های اصلی گفتمان حاکمیتی پهلوی بود که در این راستا سازمان نژادپرستانه «پرورش افکار» تأسیس شد. سازمان مذکور که وابستگی حکومتی داشت، در خرداد ۱۳۲۰، برای دست یافتن به یکسان سازی ملی وسیعتر، به دستور رضاشاه در ایران تأسیس شد. رییس این اداره، احمد متین دفتری وزیر دادگستری بود.

رژیم پهلوی این سازمان را با الگو قرار دادن ماشین های تبلیغاتی ایتالیای فاشیست و آلمان نازی برای تفهیم آگاهی ملی و ایده‌های ناسیونالیستی به مردم از طریق مجله، جزوه، روزنامه، کتاب درسی و برنامه‌های رادیویی، تشکیل داد. در واقع ناسیونالیسم از نوع قوم گرایی فارسی در ایران از طریق این سازمان نژاد پرستانه در ایران نضج یافت و تبدیل به یکی از مولفه های اساسی در استراتژی کمربند بهداشتی شد.

پیدایش احزاب ملی گرا در همان دوران رونق زیادی گرفت که این روال بعد از برکناری رضا شاه در ایران ادامه یافت و احزابی مانند «حزب

کبود» به وسیله حبیب الله نوبخت و حزب ملیون ایران رویدند که نکته جالب در مورد حزب ملیون ایران،

برخورداری از حمایت آلمانی ها بود. بعد از تصرف ایران توسط متفقین، حزب کبود از بین می رود ولی جاسوسان

آلمانی در ایران به فعالیت خود ادامه دادند و در نهایت در اواخر سال ۱۳۲۰ به رهبری افرادی چون نوبخت و

زاهدی حزب ملیون ایران تشکیل شد. نقش یک جاسوس آلمانی به نام «فرانتس مایر» در شکل گیری این حزب بسیار

زیاد بود که بعدها با شکست آلمان نازی این جاسوس دستگیر شد و بدین ترتیب هویت اعضای حزب ملیون ایران

که بعدها با عنوان ستون پنجم نازی ها شناخته شدند، برملا شد.

بی شک افراد بسیار زیادی در آن مقطع بر طبل پان ایرانیسم کوبیدند که شاید یکی از شاخص ترین آنها محسن پزشکیور بود که در سال ۱۳۳۰ حزب «پان ایرانیست» را تأسیس کرد که البته شمردن این افراد از حوصله این نوشته خارج است به هر تقدیر با روی کار آمدن گفتمان مثلا مدرن حاکمیت پهلوی، چند روند پارادوکسیکال در ایران شکل گرفت. بدین ترتیب که این گفتمان متشکل از شاخص های در هم تنیده ای نظیر نظریه شاهی ایرانی، پاتریمونالیسم، گفتمان توسعه به مثابه مدرنیسم غربی و امثالهم بود که بر اقتدارگرایی، ناسیونالیسم ایرانی، مرکزیت سیاسی، سکولاریسم و توسعه صنعتی تأکید می کرد که اساسا بحث توسعه در زمینه های فرهنگی و صنعتی به مانند توسعه در غرب با روح اقتدارگرایی در تناقض بود که این مساله در جای خود نیاز به بررسی های عمیق تری دارد. اما آنچه در این نوشته حائز اهمیت است، شکل گیری نوعی «گفتمان مقاومت» در برابر گفتمان پهلوی است. چنانکه در گفتمان پهلوی، مذهب، گروه های سنتی و مخصوصا اقوام می باید به عنوان «اغیار گفتمانی» از عرصه قدرت بیرون باشند و از آنجایی که مروّجان این گفتمان، نهادهایی مانند سازمان «پرورش افکار» بودند، اقوام ایرانی در دوره های مذکور، به شدت تخریب، تحقیر و تضعیف شدند. مثلا محمود افشار یزدی طی مطلبی در روزنامه «آینده» در مورد زبان ترکی چنین می نویسد: «آذربایجانی یا ایرانی هست، یا نیست! اگر ایرانی هست، ترک نمی تواند باشد! آذربایجانی ها باید خود پیشقدم شده و زبان ملی خود را رواج دهند تا کم کم ترکی که خارجی است از بین برود.» «وی همچنین معتقد است: «اگر مردم آذربایجان توانستند روزنامه های ترکی را بخوانند و به ترکی چیزی بنویسند و شعر بگویند، دیگر چه نیازی به فارسی خواهند داشت؟ البته این بیان ها محدود به افرادی چون «افشار» ها نیست و افرادی چون پرویز ورجاوند هم از این دایره خارج نیستند. ورجاوند که در دوران حیات خود به شدت از پاسداران فرهنگ فارسی بود، این حق را به اقوام دیگر جایز نمی دانست که از هویت خود پاسداری کنند و وجود نشریات دوزبانه را هم مضر می دانست و در نامه ای که سال ها پیش به سیدمحمد خاتمی، رییس جمهور اسبق ایران نوشته بود، وجود این نشریات را منتسب به پان ترکیسم دانسته و می گوید: «نگاهی به انتشار کتاب ها و نشریات پرشماری که اساس کارشان بر درهم شکستن وحدت ملی و زبان فارسی به عنوان محور همبستگی فرهنگی جامعه قرار دارد، بیانگر میدان دادن به این جریان خزنده است.

البته موضوع بحث واکاوی اندیشه های این افراد نیست. مد نظر بحث این است که با چنین هجمه ها و حمله های نژادپرستانه به اقوام و نفرت افکنی های خاص، در برابر گفتمان پهلوی که «دال مرکزی» آن فاشیسم و راسیسم هیترلی بود، نوعی گفتمان مقاومت شکل گرفت که متأسفانه این حق خواهی و مقاومت امروزه با انگ «تجزیه طلبی»، «قوم گرایی» و «پان فلانیسم» محکوم می شود.

این در حالی است که برخی برای بزرگ جلوه دادن خود و به تبع آن تحقیر دیگران، حتی دست به تاریخ سازی هم می زنند. مثلا به گفته کامیار عبدی یکی از باستان شناسان و محققان دانشگاه میشیگان، متون وصیت نامه ای منتسب به کوروش که در برخی پایگاه های اینترنتی، نشریات، پوسترها و کتاب ها منتشر شده، نه تنها غیرواقعی است، بلکه توسط عده ای از افراد «کوروش پرست» نوشته شده است. عبدی همچنین معتقد است که بررسی زبان و الفاظ امروزی به کار رفته در این متون نیز به خوبی نشانگر روایت وصیت نامه ای جعلی از پادشاه هخامنشی است.

با شکل گیری گفتمان مقاومت در بین اقوام غیرفارس ایرانی، طبیعی به نظر می رسد که مروجان اندیشه های راسیستی، مقاومت اقوام را با تعابیری چون قوم گرایی، نژادپرستی و تجزیه طلبی محکوم کنند. صادق زیباکلام، استاد علوم سیاسی دانشگاه تهران، تا به حال چندین بار گفته که ما ایرانی ها نژادپرستیم. وی اخیرا در اظهاراتی گفته است که دیدگاهش نسبت به تبریز بعد سال ۷۸ به شدت دگرگون شده است. زیباکلام تبریز سال ۹۲ را «بی بو و بی خاصیت» معرفی می کند چرا که در آن به گفته خودش «ناسیونالیسم آذری» و «قومیت گرایی» ریشه دوانده است. جالب آنکه زیباکلام «موسیقی عاشیقار، شب شعر ترکی، طرفداری‌های پرشور از تراکتورسازی، قلعه بابک» را «فمادهای پان‌ترکیسم و ناسیونالیسم آذری» برشمرده در نهایت اعتقاد دارد که «گمشده تبریزی ها، مهابادی ها و اهوازی ها» فقط «دموکراسی» و «توسعه سیاسی» است.

سکسنا

نشریه مستقل دانشجویی
شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳

سکسنا

نشریه مستقل دانشجویی
شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳

آقای زیباکلام به عنوان یک استاد علوم سیاسی به دو نکته اساسی توجه ندارد که:

موسیقی عاشیق‌لار، شعر ترکی و هواداری تراکتورسازی «مادهای پان‌ترکیسم و ناسیونالیسم آذری» نیستند. با این استدلال زیباکلام، آیا علاقه به مولوی، سعدی، حافظ و ادبیات فارسی، یا موسیقی کلاسیک فارسی و یا طرفداری از سرخابی‌های پایتخت مآدهای پان‌فارس‌یسم است؟

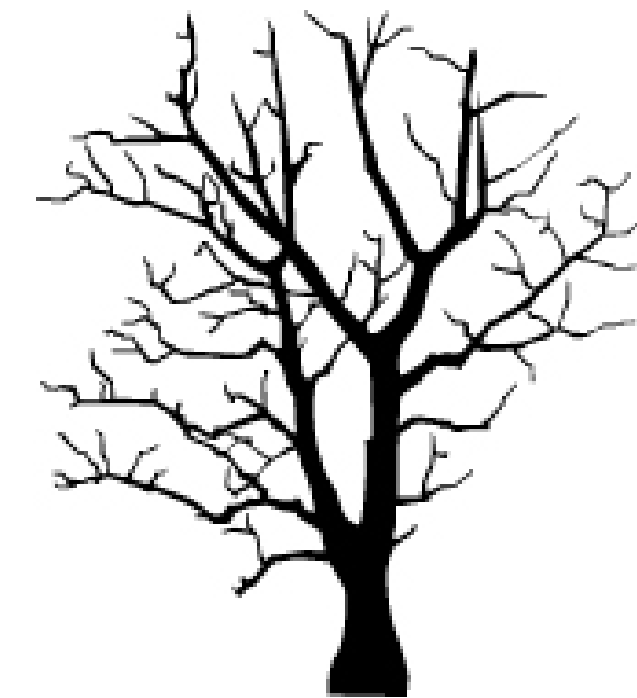
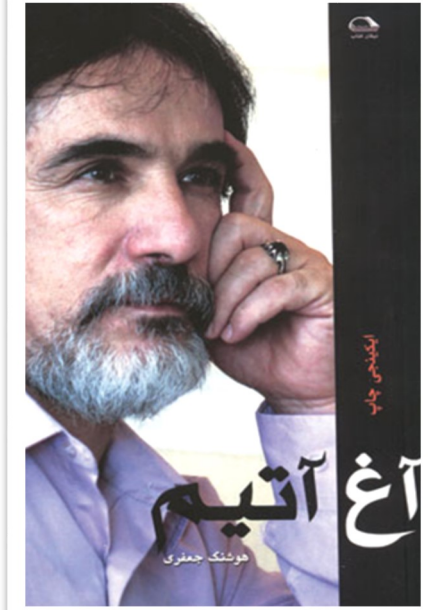
بی‌شک جریان هویت‌طلبی متبلور شده در بین اقوام غیرفارسی‌ایرانی، ریشه در نژادپرستی و ناسیونالیسم ندارد و همانطور که پیش از این بحث شد، تخریب و تضعیف اقوام از سوی افرادی و با استفاده از ابراز «تاریخ‌سازی برای خود و تاریخ‌سوزی برای دیگری باعث مقاومت می‌شود.

به‌طور خلاصه ناسیونالیسم و راسیسم در ایران ریشه در پیدایش دوران پهلوی‌ها دارد که بروز هجمه علیه اقوام غیرفارسی به عنوان «اغیارگفتمانی» باعث مقاومت آنها شده است و به این بهانه‌ها می‌توان هر فعال مدنی هویت‌طلب را به ناسیونالیسم و راسیسم متهم کرد. جالب آنکه امروزه برخی حتی تدریس زبان مادری را معادل نژادپرستی می‌دانند، در حالی که وجود نام‌های غیرفارسی را برسر در مغازه‌ها و اماکن دیگر برمی‌تابند امثال غ.ح سفارش اکید دارد که مردم از مغازه‌هایی که اسامی غیرفارسی دارند، خرید نکنند!

توپلایان: مرتضی کرمی

هوشنگ جعفری

هوشنگ جعفری جناب‌لاری ۱۳۳۷ینجی ایلده ماه نشانین قلاجوق کندینده دونیایا گلدی. آناسی چوخ شعر بیلنیرمیش اونا گۆره اوشاقلیقدان شعريله تانیش اولدو. بیر ماشین چارپیسیندا آروادی و اوغونو آلدن وئردی بو اوزدن غم الیندن شعره پناه آپاردی. ۱۳۶۰ینجی ایلده استاد شهریارین یانینا گندیب و شعر اوخودو. استاد شهریار بویوردو آلاده آرواد-اوشاقینی آلدیقینا گوره شعریندن یانیخ قوخوسو گلیر. طارم زلیزله سینه گۆره نئچه شعر دئییر اونا گۆره ائل شاعرینه آددی اولور. بیرینجی شعر توپلوقون آغ آتیم آدیندا یازیر. ایندیه تش ۳ شعر توپلوقو چاپ ائله ییب. «سولماز» و «گله‌جک بیزیم‌دیر» اوستادین یئنی کتابلاریدیر کی تتزلیکجه چاپ اولاجاق. آما استاد بویورور تأسوفله منیم شعرلریمه بیر آز ننه‌لیک گۆزو ایله باخیلیر.

کلاس‌های بهار ۹۳ زبان و ادبیات تورکی در زنجان:

زنگاندا تورکجه دیل ایله ادبیات کیلاس‌لاری باشلانیشی:

دوشنبه ۱۸ فروردین ۹۳

دیل بیلگی‌سی:

دوشنبه‌لر؛ آخشام ۵-۶:۳۰؛ «حسینی» جناب لاری
«لیلی ایله مجنون» اوخوماق (حکیم فضولی‌دن):

دوشنبه‌لر؛ آخشام ۶:۳۰-۸؛ «محمدبیانی» جناب لاری
شعر:

چهارشنبه‌لر؛ آخشام ۵-۷؛ «اوجاقلی» جناب‌لاری

یئر: زنگان، امام فرهنگسراسی، ۲ینجی قات، شعر اوتاغی

به مناسبت روز جهانی آزادی مطبوعات (۱۳ اردیبهشت - سوم ماه می)، گزارشگران بدون مرز برای نخستین بار فهرست ۱۰۰ قهرمان اطلاع رسانی در جهان را منتشر می کند. این صد قهرمان با شجاعتی مثال زدنی با کار و یا مبارزه خود به گسترش آزادی مصرحه در اصل نوزده اعلامیه جهانی حقوق بشر، آزادی «کسب، دریافت و انتشار اطلاعات و افکار، به تمام وسایل ممکن بیان و بدون ملاحظات مرزی» کمک کرده اند. این ۱۰۰ قهرمان که آمال خود را «در خدمت منافع عامه» قرار داده اند به این عنوان ارزش نمونه بودن را دارند و «شجاعت» نقطه مشترک این شخصیت هاست.

سعید میتن پور نویسنده و روزنامه نگار هفته نامه یارپاق نیز یکی از فعالان رسانه ای است که در این لیست قرار دارد. سعید متولد ۱۳۵۴ شهر زنجان، فارغ التحصیل فلسفه از دانشگاه تهران و فعال مدنی آذربایجان و حقوق بشر ایرانی است که هم اکنون در حال گذراندن دوران محکومیت هشت ساله حبس می باشد.

روستای سهرورد که قره قوش نیز گفته می شود، از توابع خدابنده، در ۲۴ کیلومتری شهر قیدار قرار دارد. سهرورد، یکی از روستاهای تاریخی استان زنجان به شمار می رود و زادگاه تنی چند از بزرگان علم و حکمت از جمله شیخ شهاب الدین سهروردی معروف به شیخ اشراق است. سهرورد تا قرن هفتم هجری قمری یکی از شهرهای آباد منطقه زنجان بود، که با حمله مغولان آسیب فراوان دید و دربارہ آسیب های وارده به سهرورد، گفته شده است: «...پس از حمله و به آتش کشیده شدن شهر به دست مغولان، فرمانده مغولان یکی از افراد تحت امر را جهت بررسی اوضاع شهر به آنجا روانه می کند. فرد مزبور پس از مراجعت به فرمانده می گوید: به جز یک قره قوش کسی را در آنجا ندیدم!»

عالیم قاسماف (خواننده مطرح آذربایجان) ۲۳ اردیبهشت ماه در سالن میلاد نمایشگاه بین المللی و به مناسبت روز پدر به روی صحنه خواهد رفت. قیمت بلیت های این اجرا ۳۵ تا ۱۲۰ هزار تومان تعیین شده است. قاسماف در سال ۱۹۹۹ جایزه بهترین خواننده را از سوی سازمان یونسکو دریافت کرد. این خواننده پیشکسوت آذربایجان تاکنون کنسرت های متعددی در کشورهای اروپایی و آمریکایی داشته و جوایز معتبر زیادی را نیز به خود اختصاص داده است. قرار است کنسرت قاسماف در اورمییه، اردبیل و تبریز هم ادامه یابد.

سیامک ایمانی خبرنگار نشریه شهریار

مصاحبه

موسیقی آشیقی اصیل ترین و قدیمی ترین موسیقی آذربایجان بوده که بسیار غنی و جذاب و برخاسته از بطن زندگی اجتماعی و فولکلور مردم این منطقه می باشد. درجای جای این صنعت الهام از طبیعت، شرش آب، صدای باد، آواز پرندگان و ... به چشم می خورد. از نگاه تاریخی نیز موسیقی آشیقی در عقاید شامان یا اوزانی ترکان باستانی ریشه دارد. آشیق ها انتقال دهند ه ی آداب و رسوم ، افکار و عقاید ، حوادث تاریخی و دلاوری های سرزمین عصرخویش از نسلی به نسل دیگر و از مکانی به مکان دیگر هستند.برای آشنایی با این موسیقی مردمی و نیز خود آشیق بر آن شدیم تا با استاد چنگیز مهدی پور مصاحبه داشته باشیم.

عاشیق چنگیز مهدی‌پور در سال ۱۳۴۰ در روستای شیخ حسینلو از توابع شهرستان کلیر در استان آذربایجان شرقی به جهان چشم گشود. وی از کودکی شیفته موسیقی بود و از محضر عمویش آشیق عین‌الله- که از اساتید معروف آن دیار بود بهره جست و با ساز قوپوز آشنا گردید. عاشیق چنگیز مهدی‌پور در سال ۱۳۵۶ در تهران به یادگیری فنون موسیقی ادامه داد و چندین سال به فراگیری نغمات موسیقی آذربایجانی و هنر آشیقی پرداخت. او همچنین از تکنیکهای جذاب استاد حسین اسدی در نوازندگی قوپوز بهره جست. در سال ۱۳۶۲ در تهران در آموزشگاه موسیقی چنگ با فراگیری نتهای موسیقی به گردآوری، تحقیق و تألیف قطعات نت نویسی شده پرداخت. چنگیز در سال ۱۳۶۸ به تبریز بازگشت و در محضر استاد یحیی اسماعیل‌زاده تنوری موسیقی را فراگرفت در ادامه پا به گفتگوی استاد می نشینیم :

- چگونه عاشیق چنگیز به صنعت آشیق روی آورد؟

عمویم آشیق عین‌الله مهدی‌پور از اساتید معروف آن دوران بود. خودم نیز از کودکی شیفته موسیقی بودم.

۱۴-۱۳ ساله بودم که برای کار عازم تهران شدم. در سال ۱۳۵۶ در تهران سازی گرفتم و با راهنمایی‌های استاد

حسین اسدی به نواختن آن در طول آن سال‌ها مشغول شدم.

درسال ۱۳۶۲ در آموزشگاه موسیقی چنگ در تهران، نت‌های موسیقی را فرا گرفتم و به جمع‌آوری، تحقیق و تألیف

نت‌ها پرداختم. در سال ۱۳۶۸ به تبریز بازگشته و در محضر استاد یحیی اسماعیل‌زاده تنوری موسیقی را فرا گرفتم.

-در حال حاضر مشغول چه کاری هستید ؟

. در سال ۱۳۶۹ گروه موسیقی "دالغا" را به سرپرستی خودم تشکیل دادم و در سال ۱۳۷۱ آموزشگاه موسیقی روشن را تأسیس کرده و به تعلیم قوپوز می پردازم.

- لطفا از تالیفات خود برای ما بگویید؟

"مکتب قوپوز و آموزش علمی آن" در سال ۱۳۷۹ و کتاب "آشیق هاوالاری" به سال ۱۳۸۳ به چاپ رسید که لازم است یادآور شوم این دو کتاب در داخل کشور و همچنین در جمهوری آذربایجان تدریس می‌شود. همچنین کتاب "ساز مکتبی" که در دو نوبت در جمهوری آذربایجان به چاپ رسیده است.

- به چه کسی "آشیق" گفته می‌شود؟

با توجه به پیشرفت علم و با گذشت زمان، همه حرفه‌ها از جمله حرفه و صنعت آشیق تخصصی‌تر شده است. همچنان که در گذشته به کسی پزشک اطلاق می‌شد که هم دندان می‌کشید و هم معاینه کل اعضای بدن را نیز بر عهده داشت. اما الان این حرفه تخصصی‌تر شده است و نامگذاری در حیطه جزئیات صورت می‌پذیرد. در حرفه و

صنعت آشیق نیز، در گذشته، آشیق به کسی گفته می‌شد که خوب ساز زدن- داستان‌سرایی- آوازخوانی- رقص و … را یکجا بلد باشد در حالی که

امروز به کسی که تنها خوب ساز زدن را بلد باشد نیز می‌توان آشیق گفت.

- جایگاه آشیق در جامعه کنونی را چگونه ارزیابی می کنید ؟

خدارو شکر نسبت به ۳۰-۲۰ سال پیش این صنعت از طرف مردم با استقبال خوبی مواجه شده است ولی همچنان راضی‌کننده

نیست و باز هم جای پیشرفت دارد.

- پیشنهادی در زمینه بهبود این جایگاه دارید؟

به نظر من این حرفه باید به صورت سیستماتیک در نظام آموزشی گنجانده شود.

- استقبال هنر جویان بیشتر از طرف کدام قشر است و محدوده سنی آنان به چه صورت می باشد؟

اکثر این افراد را قشرهای مرفه و تحصیلکرده تشکیل می‌دهند. شاهد استقبال سایر اقشار نیز هستیم هرچند به میزان کم. از ۶ سال به بالا.

- اهداف هنرآموزان این صنعت و هنر چه می‌تواند باشد؟

مطمئناً علاقه به موسیقی آباء و اجدادی توأم با مقاصد اقتصادی از اهداف هر هنرآموز می‌باشد اما با توجه به عدم حمایت دلگرم‌کننده ی

مستولین و مردم، مشکلات اقتصادی در میانه راه بر علاقه فرد غلبه کرده و فرد را از ادامه راه باز می‌دارد. چه بسا کسانی را می‌شناسیم که

استعداد فوق‌العاده‌ای در این زمینه داشتند اما به دلیل مسائل اقتصادی مجبور به ترک این حرفه شده و سمت حرفه و شغلی رفته‌اند که هیچ علاقه‌ای به آن نداشته‌اند.

- توضیحاتی در مورد تاریخ قوپوز را برای خوانندگان ما ذکر می فرمایید ؟

طی سفری که با آقای ضیاء صدرالاشرافی به فرانسه و بازدید از موزه لوور فرانسه داشتیم به

مجسمه‌هایی با قدمت چند هزاره قبل از میلاد برخورد کردیم که همچون آشیق‌های ما سرپا ایستاده و ساز به سینه گرفته‌اند. مشابه این چنین نوازندگان را می‌توان در میان ترکان امروزی یافت که سرنخی از

قدمت موسیقی آشیقی به دست می‌دهد. و جالب آن که امروزه ساز قوپوز ۹ سیم دارد که هر ۳

سیم به منزله یک سیم بوده و کار یک سیم را انجام می‌دهد یعنی در کل قوپوز امروزی از ۳ سیم

اصلی تشکیل شده و هزاران سال طول کشیده تا یک سیم به دو سیم و دو سیم به سه سیم تغییر

کرده‌اند اما در مجسمه موجود در موزه لوور مشاهده کردیم که ساز ۴ سیم داشت و با این که تاریخ

مکتوبی از قوپوز در دست نیست ولی می‌توان این فرضیه را مطرح کرد که چندین هزار سال قبل از

میلاد این ساز در بین مردم ما رواج داشت طوری که تعداد سیم‌های این ساز در ۳-۲ هزار سال قبل

از میلاد به عدد ۴ رسیده بود و این نشان می‌دهد چندین هزار سال قبل از آن نیز این ساز موجود

- از فستیوال‌های داخلی و بین المللی که حضورداشته‌اید برای خوانندگان نام می‌برید؟

- اجرای موسیقی به عنوان اولین کنسرت گروه موسیقی دالغا برای مهمانان چهاردهمین اجلاس صنایع‌دستی

کشورهای آسیایی در اصفهان

- شرکت در جشنواره موسیقی کشوری (دهه فجر) و کسب دیپلم افتخار و لوح زرین و عنوان تکنواز برگزیده

- شرکت در فستیوال موسیقی آلمان و هلند

- شرکت در فستیوال موسیقی بین‌المللی فولکلوریک جهانی در کشور اسپانیا و دریافت افتخار ویژه جشنواره

- شرکت در فستیوال‌های کانادا- ترکیه- کلمبیا- ژاپن- فرانسه- آذربایجان- سوئد- دانمارک- آلمان و …

- آهنگ‌سازی، تنظیم و اجرای موسیقی متن فیلم (سارای) به کارگردانی یدالله صمدی و آهنگسازی و اجرای موسیقی متن فیلم (ماه کامل) به کارگردانی آقای ناجی از دیگر اجراهای اینجانب می‌باشد.

- بهترین مقامی که در این فستیوال ها کسب کردیده اید ؟

در اسپانیا، افتخار ویژه جشنواره را دریافت کردم هرچند کسب این مقام برای من شیرین بود و دلچسب ولی خاطره‌ای که از فستیوال

کلمبیا و بعضی فستیوال‌های دیگر دارم به مراتب شیرین‌تر و دلچسب‌تر از کسب چنین مقام‌هایی است.

- تأثیر ایجاد سر حد و مرز بین جمهوری آذربایحان و ایران را بر موسیقی آشیقی چگونه ارزیابی می‌کنید؟

قطعاً تأثیر منفی گذاشته است، قبل از ایجاد سرحدها تأثیرات مثبت زیادی برهم می‌گذاشته‌اند، در همان برهه ها بود که ما از توانایی

آشیق‌هایی همچون آشیق خیرالله و … بهره جستیم و جهشی در صنعت آشیق به وجود آمد. طبیعی است که بعد از به وجود آمدن سرحدها این تأثیرات به طور چشم‌گیری کاهش یابد.

شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳

نشر به مسئول دانشجویی

- از خاطره‌هاست فستیوال های که شرکت نموده اید بازگو می‌کنید؟

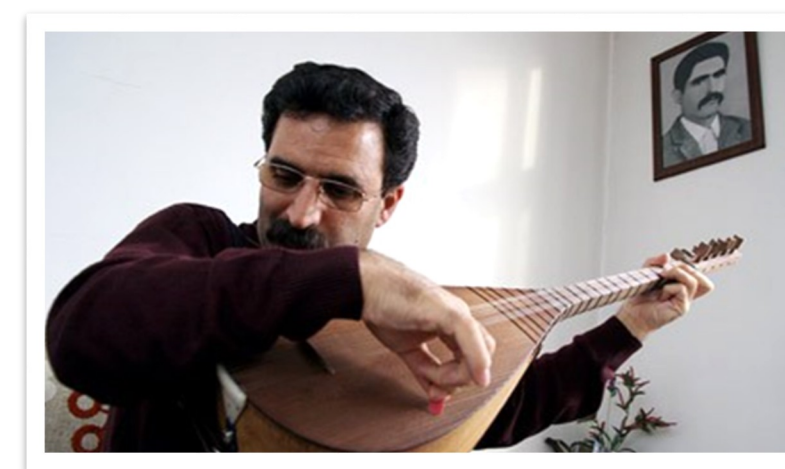
بعد از اجرایی که در کلمبیا داشتیم، هنگام خروج از سالن با ابراز احساسات مردمی مواجه شدم که زیر بارش باران ساعت‌ها منتظر ایستاده بودند.

در یکی دیگر از اجراها نیز با درخواست اجرای دوباره حضار مواجه شدم. همچنین در یکی از فستیوال‌ها پس از اتمام اجرا، مجری سالن برداشت خود از اجرای بنده را این چنین بیان کرد: شما حتماً در منطقه ای کوهستانی و سرسبز زندگی می‌کنید که مردم آن منطقه در محرومیت به سر می‌برند و در طول تاریخ هیچ موقع علیه ظلم سر تعظیم فرود نیاورده‌اند. خیلی خوشحال بودم که با موسیقی توانسته بودم تاریخ و جغرافیای ملت را به جهان بشناسانم.

- نقش رسانه بومی در شناساندن این صنعت چگونه بوده است؟

تأثیر مثبتی نداشته بلکه تأثیرش به مراتب منفی‌تر بوده است. کار رسانه بومی این بود که تهاجم فرهنگی را در عمل نشان داد.

- بیشتر توضیح می‌دهید؟ رسانه به جای پخش موسیقی‌های بومی مثل آشیق‌ها، اقدام به پخش موسیقی‌های بی‌محتوا و بی‌مضمون کرده است و مردم برای پر کردن این خلاء موجود در رسانه به شبکه‌های ماهواره‌ای پناه آورده‌اند که خواه - ناخواه باعث ورود فرهنگ‌های سایر ملل به فرهنگ غنی خودمان شده و با گذشت زمان باعث جایگزینی این فرهنگ‌ها به جای فرهنگ خودمان می‌شود به طوری که جوانان ما فرق بین تار با کمانچه و یا قوپوز را نمی‌دانند و برعکس شناسنامه فلان خواننده پاپ غربی را حفظ می‌باشند. اینها نتیجه سیاست اشتباه رسانه می‌باشد.

- پیشنهادی برای رسانه بومی دارید؟

با توجه به این که مدتی به عنوان مشاور فرهنگی سیمای استان فعالیت می‌کردم، پیشنهادهای راهگشا در این زمینه داشتم که متأسفانه با استقبال عمومی مسئولین همراه نبود.

- اگر سخنی ناگفته مانده است با خوانندگان نشریه شهریار در میان بگذارید؟

من خواسته‌ام از جوانان به ویژه دانشجویان که همواره چند قدم از جامعه جلوتر هستید، این است که از این صنعت حمایت کنید، مردم را بیشتر با این صنعت و هنرمندانشان آشنا کنید و در کنسرت‌های هنرمندان شرکت کنید. طوری نباشد که هنرمند برای پرداخت هزینه سالن از جیب خود هزینه کند که این کار باعث دلزدگی هنرمند از این هنر شده و به دنبال آن باعث از بین رفتن این هنر می‌شود.

این مصاحبه با اهدای هدایایی متقابل از طرف استاد چنگیز مهدی پور و خبرنگار نشریه شهریار دانشگاه علوم پزشکی تهران به پایان رسید...

تقویم آذربایجان

تقویم آذربایجان (بخش دوم/ فصل تابستان)

پژوهش و تنظیم: پرویز شاهمرسی/ استاد تاریخ

تیر (قورآ پیشیرن):

۱ تیر- تولد منوچهر مرتضوی (استاد دانشگاه و نویسنده) در تبریز به سال ۱۳۰۸. تولد جلال برگشاد (نویسنده) در شهرستان قبادلی جمهوری آذربایجان به سال ۱۳۰۳. مرگ خلیل رضا (شاعر) به سال ۱۳۷۳. مرگ محمود ملامسی (شاعر با تخلص آرم تبریزی) در تبریز به سال ۱۳۷۰.

۲ تیر- تولد صمد بهرنگی (نویسنده) به سال ۱۳۱۸ در محله چرنداب تبریز. تولد پرویز پرستویی (بازیگر سینما و تئاتر) در روستای چارلی همدان به سال ۱۳۳۴. تولد لبلیل محمذوف (خواننده) در روستای خان باغی شوشا به سال ۱۳۷۶.

۳ تیر- تولد ابوالفضل ایلچی بیگ (رئیس جمهور آذربایجان) در روستای کلکی نخجوان به سال ۱۳۱۷. تولد عباس پناهی ماکویی (نویسنده) در ماکو به سال ۱۳۷۹.

۴ تیر- مرگ علاءالدین ملامسی (عکاس، مترجم و پژوهشگر تبریزی) در شیراز به سال ۱۳۹۰.

۶ تیر- مرگ نبی الله سروری (کشتی گیر و قهرمان اردبیلی) در تهران به سال ۱۳۸۱.

۷ تیر- مرگ میر مصطفی عالی نسب (اقتصاددان، صنعتگر) در تهران به سال ۱۳۸۴. تولد حسن بیگ زردابی (روزنامه نگار. فعال اجتماعی) در روستای زرداب منطقه گوگجه به سال ۱۳۱۶.

۸ تیر- مرگ دکتر منوچهر مرتضوی (استاد دانشگاه و نویسنده) در تبریز به سال ۱۳۸۹. تولد نگار رفیع بیگی (شاعر) در گنجه به سال ۱۳۹۲.

۹ تیر- تولد میرزا فتحعلی آخوندزاده (نویسنده. نمایشنامه نویس) در شهر شکی جمهوری آذربایجان به سال ۱۱۹۱.

۱۲ تیر- آزادسازی شهر آغدره در قره باغ توسط ارتش آذربایجان در زمان ریاست جمهوری ابوالفضل ایلچی بیگ در ۱۳۷۱. برانداختن پرچمهای سفید تسلیم از سر در خانه های تبریز توسط ستارخان و آغاز مقاومت خونین تبریز در سال ۱۲۸۷. تولد بابک خرمدین (قهرمان ملی آذربایجان). مرگ علامه عبدالحسین امینی (نویسنده) در ۱۳۴۹.

۱۴ تیر- مرگ میرزا طاهر خوشنویس (خطاط و خوشنویس) در ۱۳۵۵. تولد میرزا حسن رشديه (معلم. بنیانگذار مدارس نوین) در تبریز به سال ۱۲۳۰.

۱۵ تیر- تولد حسین محمذزاده صدیق (معلم، مصحح، نویسنده و مترجم) در تبریز به سال ۱۳۲۴.

۱۶ تیر- تولد علی آذری (نویسنده ومورخ) در تبریز به سال ۱۲۸۳.

۱۷ تیر- مرگ عاشیق عزیز شهنازی در تبریز به سال ۱۳۷۴. تولد عبدالازل دمیچی زاده (زبان‌شناس) در شکی به سال ۱۲۸۸. مرگ نجف بیگ وزیروف (نویسنده و نمایشنامه نویس) در چوخوربورد به سال ۱۳۰۵.

۱۸ تیر- تولد عاشیق حسین علافی آذر در تبریز به سال ۱۳۲۴.

۱۹ تیر- تولد سید عظیم شیروانی (شاعر) در شاماخی به سال ۱۲۱۴. مرگ عباس صحت (عباسقلی مهدیزاده) (شاعر)

در گنجه به سال ۱۲۹۷. مرگ نگار رفیع بیگی (شاعر) در باکو به سال ۱۳۶۰.

یوخودان آنام اویاتمیش

درد الیندن یارا دوزلو اوچورام قاناتیمدا قانا باتمیش

بیر سویوخ قارلی گنجه دوشگون اورکله تارا چاتمیش

بیر اتوزموش قوماری وارلیغیمی بیر سانا ساتمیش

یار الیندن اوخ بییلمیش یولداشیمدان داشا آتمیش

دئمیرم دایانیدیر بوغازا آغرلاریم دوز قاشا چاتمیش

هر گلندن من ازلمیش یئر اوزونده هولالدمیش

دویموشام قورتولوشوم چات بیلیمیم تار نه یاراتمیش

آجینی آغرینی دردی کدری هر گنجه دادمیش

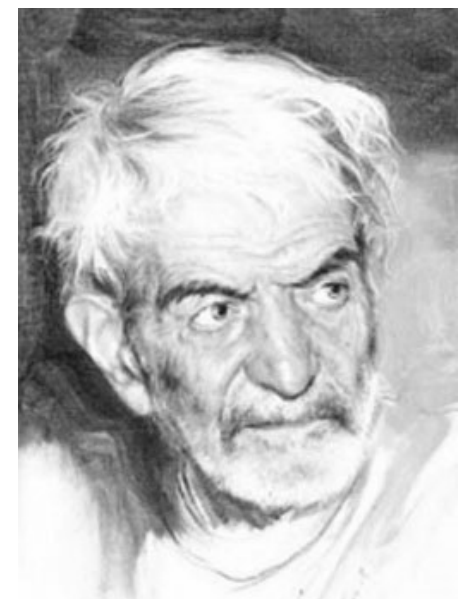
دولونو آختاریرام بوم بوشا چاتمیش

کاش اولایدی یوخودا بو یارالار منده کی یاتمیش

من اوشاخلیقدا یاراسیز یوخودان آنام اویاتمیش

رضا امینی- دانشجوی مهندسی معدن دانشگاه تهران

۰۱/۰۱/۱۳۹۳

عشقی کی قراریندا وفا اولمیاچاقمیش

اولدوز سایاراق گوزله میشم هر گنجه یاری

گنج گلمه دیر یار یئنه اولموش گنجه یاری

گوزلر آسیلی یوخ نه قارالتی نه ده بیر سس

باتمیش قولاغیم گوز نه دوشور مکده دی داری

بیر قوش آییغام سویله رک گاهدان ایبلده ر

گاهدان اونودا یئل دئییه لای لای هوش آپاری

یاتمیش هامی بیر آلااه اویاقدیر داها بیر من

مندن آشاغی کیمسه یوخ اوندان دا یوخاری

قورخورم بودی یار گلمه یه بیردن یاریلا صبح

باغریم یاریلار صبحوم آچیلما سنی تاری

دان اولدوزو ایسته ر چیخا گوز یالواری چیخما

او چیخماسادا اولدوزو مون یوخدی چیخاری

گلمز تانیرام بختیمی ایندی آغارار صبح

قاش بئيله آغاردیقجا داها باش دا آغاری

عشقی کی قراریندا وفا اولمیاچاقمیش

بیلیم کی طبیعت نییه قویموش بو قراری ؟

سانکی خوروزون سون بانی خنجردی سوخولدی

سینه مده اوره ك وارسا کسب قیردی داماری

ریشخند له قیرجاندی سحر سویله دی دورما

جان قورخوسو وار عشقین اتوزدون بو قماری

اولدوم قره گون آیریلالی او ساری تئلدن

بونجا قره گونلردی ائدن رنگیمی ساری

گوز یا شلاری هر یئردن آخارسا منی توشلار

دریا یه باخار بللی دی چایلارین آخاری

از بس منی یاپراق کیمی هجرانلا سارالدید

باخسان اوزونه سانکی قیزیل گولودو قیزاری

محراب شفقه اوزومو سجده ده گوردوم

قان ایچره غمیم یوخ اوزوم اولسون سنه ساری

عشقی واریدی شهریارین گوللی- چیچکلی

افسوس قارا یئل اسدی خزان اولدو باهاری

شهریار

شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳
نشر به مستقل دانشجویی

۲۰ تیر- مرگ سلیمان رحیموف (نویسنده) در ۱۳۶۷. مرگ میرزا علی اکبر صابر (شاعر) در شماخی به سال ۱۲۹۰. مرگ سید جعفر پیشه وری نخست وزیر حکومت ملی آذربایجان در باکو به سال ۱۳۲۶.

۲۲ تیر- مرگ سیدجمال ترائی طباطبایی (سکه شناس و مورخ) در تبریز به سال ۱۳۸۸. تولد عباس زریاب خوی (نویسنده و مترجم) در خوی به سال ۱۲۹۸. مرگ سید مصطفی عدل (نویسنده، سیاستمدار و حقوق دان تبریزی) در تهران به سال ۱۳۲۹. مرگ رحیم رضازاده ملک (نویسنده و تاریخ نگار مراغه ای) در تهران به سال ۱۳۸۹.

۲۳ تیر- تولد جلال قاریاغدی (مجسمه ساز) در شوشا به سال ۱۲۹۴. مرگ امانوئل ملک اصلانیان (آهنگساز و پیانسیت تبریزی) در تهران به سال ۱۳۸۲.

۲۴ تیر- تولد محمد آراز (شاعر) در ۱۳۱۲.

۲۶ تیر- مرگ جعفر شعار (پژوهشگر، مترجم و مصحح تبریزی) در تهران به سال ۱۳۸۰.

۲۷ تیر- تولد عباسقلی یحوی اردبیلی (شاعر اهل بیت) در اردبیل به سال ۱۲۸۰.

۲۸ تیر- تولد محمد کئچه چی اوغلو (خواننده) در شوشا به سال ۱۲۴۳.

۲۹ تیر- مرگ ابراهیم خلیل خان جوانشیر (حاکم قره باغ) به دست روسها در شوشا به سال ۱۱۸۵.

مرداد (قویروق دوْغان):

۱ مرداد- تأسیس استان خودمختار قره باغ کوهستانی در ۱۳۰۲. اشغال شهر آغدام در قره باغ توسط نیروهای ارمنی در ۱۳۷۲. تولد مارال رحمان زاده (نقاش) در ۱۲۹۵. تولد عبدالله سور (عبدالله محمدزاده) (ادبیات شناس) در گنجه به سال ۱۲۶۲. مرگ عبدالله شایق (نویسنده و معلم) در باکو به سال ۱۳۳۸.

۲ مرداد- زخمی شدن ستارخان در پارک اتابک تهران به سال ۱۲۸۹.

۴ مرداد- جنگ شدید در محلهٔ امیره قیز و مقاومت حیرت انگیز ستارخان و مجاهدان آذربایجان در برابر نیروهای شاه در سال ۱۲۸۷. تولد رضا دقتی (عکاس) در تبریز به سال ۱۳۳۱. مرگ اسماعیل شیخلی (نویسنده) در باکو به سال ۱۳۷۴.

۵ مرداد- تولد علی تجلایی (رزمنده) در تبریز به سال ۱۳۳۸. تولد واصف آدی گوْزلوف (آهنگساز) به سال ۱۳۱۴.

۶ مرداد- مرگ مسلم ماقامایف (آهنگساز و رهبر ارکستر) در نعلچیک به سال ۱۳۱۶.

۷ مرداد- صدور قطعنامهٔ شمارهٔ ۸۵۳ شورای امنیت سازمان ملل در ۱۳۷۲ که در آن شورای امنیت خواستار «خروج فوری، قطعی و کامل نیروهای اشغالگر از ناحیهٔ آغدام و دیگر مناطق تحت اشغال جمهوری آذربایجان »شد. تولد عباس میرزا (شاهزاده و حاکم آذربایجان) در ۱۱۶۸. مرگ بهروز ثروتیان (پژوهشگر و مصحح متون ادبی. متولد میاندوآب) در تهران به سال ۱۳۹۱.

۸ مرداد- مرگ مرتضی رسام نخجوانی (نقاش) در سال ۱۳۸۲.

۹ مرداد- مرگ رحیم منزوی اردبیلی (شاعر اهل بیت) در تهران به سال ۱۳۷۱.

۱۰ مرداد- اشغال دوبارهٔ شهر آغدره در قره باغ توسط نیروهای ارمنی در سال ۱۳۷۱.

۱۱ مرداد- مرگ حکمت ضیاء (شاعر) در باکو به سال ۱۳۷۴. مرگ نیازی حاجی بیگوف (آهنگساز) در باکو به سال ۱۳۶۳.

۱۴ مرداد- مرگ محمدنخجوانی (از بنیانگذاران کتابخانهٔ ملی تبریز) در ۱۳۴۱. تولد سهراب طاهر (شاعر) در شهر آستارای آذربایجان ایران به سال ۱۳۰۵.

۱۵ مرداد- تولد خورشیدبانو ناتوان (شاعر) در شوشا به سال ۱۲۱۱.

۱۷ مرداد- مرگ آیت الله سید ابوالقاسم خوبی (مرجع تقلید) در کوفه (عراق) به سال ۱۳۷۱.

۱۹ مرداد- مرگ جعفر خندان (شاعر) در باکو به سال ۱۳۴۰. تولد آلیسا نجات (نویسنده) در بخش لریک جمهوری آذربایجان به سال ۱۳۱۵.

۲۰ مرداد- مرگ زینال خلیل (شاعر) در باکو به سال ۱۳۵۲.

۲۲ مرداد- تولد فرهاد آقازاده (شرقلی) (معلم و زبانشناس) در شوشا به سال ۱۲۵۹.

۲۳ مرداد- تولد احد حسینی (مجسمه ساز) در تبریز به سال ۱۳۲۳. مرگ حمید آرش آزاد (طنزنویس و روزنامه نگار) در تبریز به سال ۱۳۸۹.

۲۴ مرداد- تولد ابراهیم آبادی (بازیگر سینما، تئاتر و تلویزیون) در تبریز به سال ۱۳۱۳.

۲۵ مرداد- مرگ دکتر غلامحسین بیگدلی (مبارز، نویسنده و استاد دانشگاه) در ۱۳۷۷. تولد ستارخان سردار ملی در قره داغ آذربایجان به سال ۱۲۴۶. تولد بختیار وهابزاده (شاعر) در شکی به سال ۱۳۰۴.

۲۶ مرداد- اشغال شهر فضولی توسط نیروهای ارمنی در ۱۳۷۲. مسلم ماغامایف (خوانندهٔ اپرا) در باکو به سال ۱۳۲۱.

۲۹ مرداد- تولد خان شوشینسکی (خواننده) در شوشا به سال ۱۲۸۰. تولد نیازی حاجی بیگوف (آهنگساز) در تفلیس به سال ۱۲۹۱.

شهریور (زومار):

۱ شهریور- مرگ ابوالفضل ایلچی بیگ (رئیس جمهور آذربایجان) در آنکارا به سال ۱۳۷۹.

۴ شهریور- مرگ عاشیق پناه پناهوف ۱۳۵۷. تولد اکبر عبدی (هنرپیشه سینما) در اردبیل به سال ۱۳۳۹.

۶ شهریور- مرگ ربابه مرادوا (خواننده و بازیگر نقش لیلی در اپرای لیلی و مجنون) در باکو به سال ۱۳۶۲.

۸ شهریور- استقلال جمهوری آذربایجان در ۱۳۷۰.

۹ شهریور- مرگ صمد بهرنگی (معلم و نویسنده) در رود ارس به سال ۱۳۴۷. مرگ عباس پناهی ماکویی (نویسنده) به سال ۱۳۵۱.

۱۰ شهریور- اشغال شهر قبادلی توسط نیروهای ارمنی و کشتار اهالی آذربایجانی آن در ۱۳۷۲. اشغال شهر جبرائیل توسط نیروهای ارمنی در ۱۳۷۲. مرگ حاجی زین العابدین تقی اوف (سرمایه دار. خادم اجتماعی. بنیانگذار مدارس دخترانه) در باکو به سال ۱۳۰۳.

۱۱ شهریور- تولد دکتر حمید نطقی (نویسنده، مترجم و پدر روابط عمومی در ایران) در ۱۲۹۹. افتتاح فیلامونیای دولتی تبریز توسط حکومت ملی آذربایجان در ۱۳۲۵. مرگ امیرحسین صدقیانی (نخستین لژیونر فوتبال ایران و نخستین سرمربی تیم ملی فوتبال ایران) در ۱۳۶۱.

۱۲ شهریور- اعلام تشکیل فرقهٔ دموکرات آذربایجان (۱۳۲۴). مرگ محمدرضا ایرانی ملک کیان (نقاش) در ۱۳۷۳.

۱۳ شهریور- مرگ عزیزه جعفرزاده (شاعر و نویسنده) در باکو به سال ۱۳۸۲. مرگ دکتر محسن هشترودی (ریاضیدان) در تهران به سال ۱۳۵۵. تولد تقی ارانی (فعال سیاسی) در تبریز به سال ۱۲۸۲.

۱۵ شهریور- تولد قادر میزبانی (قهرمان دوچرخه سواری) در تبریز به سال ۱۳۵۴. تولد تهمینه میلانی (کارگردان سینما) در تبریز به سال ۱۳۳۹.

۱۷ شهریور- مرگ صادق رضا زادهٔ شفق (مترجم، ادیب و پژوهشگر تبریزی) در تهران به سال ۱۳۵۰.

۱۸ شهریور- مرگ میرزا آدی گوزل بیگ (نویسنده) ۱۲۲۷. مرگ رشید بهبودوف (خواننده) در ۱۳۶۸. توقیف

ویژه نامهٔ «آدینه »روزنامهٔ مهد آزادی در تبریز به سال ۱۳۴۵. تولد مصطفی چمنلی (نویسنده) در روستای چمنلی

منطقهٔ آغدام به سال ۱۳۲۶.

۲۰ شەھىر- مرگ عاشىق سايات نووا در تفليس به سال ۱۱۷۴. مرگ آيت الله سيد اسدالله مدنى (امام جمعه) تبريز در واقعه تروريستى در نماز جمعه تبريز به سال ۱۳۶۰.

۲۱ شەھىر- مرگ آيت الله على احمدى ميانجى (روحانى. استاد حوزه. نويسنده) در قم به سال ۱۳۷۹. تولد يوسف وزير چمن زمينلى (نويسنده) در شوشا به سال ۱۲۶۶.

۲۲ شەھىر- مرگ شيخ محمد خيابانى در تبريز به دست عوامل حكومت در ۱۲۹۹.

۲۴ شەھىر- مرگ ميرزا تقى رفعت (شاعر) در تبريز به سال ۱۲۹۹. مرگ واصف آدى گۆزلوف (آهنگساز) به سال ۱۳۸۵.

۲۵ شەھىر- مرگ عبدالله توكل (مترجم اردبيلى) در اردبيل به سال ۱۳۷۸.

۲۶ شەھىر- مرگ قاتير محمد (قاچاق و رهبر قيامهاى روستايى) در ۱۲۹۸.

۲۷ شەھىر- مرگ سيدمحمدحسين شهباز (شاعر) در تهران به سال ۱۳۶۷. مرگ زاون يديقاريان (موسيقيدان. نوازنده. نخستين استاد هنرستان موسيقى تبريز) در تبريز به سال ۱۳۸۷. تولد مسلم ماقاماييف (آهنگساز و رهبر ارکستر) در استاربه آتاگى به سال ۱۲۶۴. تولد اوزنيير حاجى بيگوف (آهنگساز و سازنده سرود مى جمهورى آذربايجان) در روستاى آغجا بديع شوشا در قره باغ به سال ۱۲۶۴.

ادامه دارد...

س. داغلى

مشروطه حركاتي-نين غضبىندن سونرا بللي سياسي هدفله گۆره ايران ميللتلريني بير تك قاليبا يترلشديريپ ايسته-نيلن فورمايا سالما ضرورتي اورتايا چيخميشدي. البته كي بونا نايل اولماق اوچون آسيملاسيون سياستيندن آسيلماق مسئله-ني جوخ درين آراشديريپ و نوسخه يازميش اربابلارين تاكتيكالاري-نين ان باش سراسيندا گليردي.

آسيملاسيون و يا اريتمه تاكتيكي بعضي شووونيست و راسيست چنوره-لر طرفيندن باشلي باشينا بير ايستراتژييه چئوريلدي. بيز بو قيسا مقاله-ده بونو ايثباتلاماغا چاليشما نيه-تينده دئييليك. اونسوز دا گونشين گورومه-سي اوچون آرتيق يئتري قدر بولوتلار داغيلميش دورومدارلار. يئنه ده بير نئچه ايپ اوچونو آنيمساتماق دويارلي اوخوجولارمىزا يئته-جكدير.

توركجه يتر آدلاري-نين فارسجا عربجه ويا آنلامسيز سؤزجوكلره دئيشديريلمه-سي ماراqli مقاملاردان بيري سايلير. "آذربايجان عضو فلج ايران است" كيمي عيبارتلرله خسته-ليكلىرىنى گيزله-ميه-نلرين، آذربايجان اوشاقلاري-نين لهجه-لريني جراحلىق ائتمك اوچون ايره-لي سورموش اولدوقلاري اؤزل و غئر اينساني اؤنه -ريلري ميللتيميزين ابدي اولراق يادداشيندادير. رىضاخانين گلديگي گوندن ائعتيبارن خالقيمىزا قارشي اورقانيزه اولراق بول بول اوره-تيليب و يايلان آشاغلاييجي، خورگوروجو و كيچيك دوشوروجو فيكرالار و جوكلار ميللي غوروروموزا وورولموش ساغالماز يارالادير. سؤزسوز كي بو غئير اينساني و خصمانه داورانيشلار توپلوسو تاريخين عاييبي كيتابخاناسينين رفلريني دولدوراجاقدير. آما هله-ليك منيم بوراداكي غايه-م بو هجمه-لره قارشي خالقيميزين وئردىگي رئفلكسلردن بيرينه توخوماقدير.

اريمه اولقوسونو هر كس اؤز كئچميشيندن بوگونه ژئئريله ياناشي داشيديغي عاييله-وي تربيه، سياسال، توپلومسال، كولتورل و حتتا ائكونوميك فاكٲورلارنين اورتايا چىخارديغي كيمليك و كيشيلىگي ايله اويغون بير شكيله آلقيلماقادير. تام بونا گۆره ده بو اطرافلي و جامع پروژه--يه فرقلي تپكىلر اورتايا چيخير.

بىر سورو اينسان بئله بىر هجمه قارشىسيندا اؤزونو تسليم گورور؛ ائعتراض، موباحيئه و دارتيشما يئرینه اؤز كيملىگيندن واز كئچمه-ني، ياشاميني سوردورمك اوچون ان راحت يول سئچير. بونلاردان بىر پاراسي اومانيسم، ائترنويسوناليسم و سايره كيمي فلسفه مکتبلرينه سيغيناراق مسئله-دن قاچماق؛ بىر قروپ ايسه اؤز ضعفلريني موهاجيم صفرلرینه كئچيش ايله اؤرت-باسير ائتمك و بو آغير پسيكولوژيك ضربه-نين ائتكيليريندن قورتولماق ايسته-ييرلر. طبعي-دير كي بو يولون سونو خيانت قويوسونون لاپ ديبي اولمايدير. بونلارين قورتولوشو آرتيق دوشمنين باشاريسيندان آسيلي حالا گلّمىش. اونا گۆره ده بوتون كۆرپولري ييخمىش اولان بو اينسانلاري ائحيا ائتمك فيكري بوش چابالاردان غئيري دئييلدير. تأسوفله كسروي و تقي-زاده كيمي بو رذيل اؤرنه-كلرين سايي خالقيميزين ايچينده آز دئييلدير.

ايكىنجي قروبو كيملىكسيزليك و هوويتسيزليگي ايچينه سينديره بيلمه-ين و بو يولدا جان و باشلاري ايله موباريزه يولونو سئچمىش، اينساني ديه-رلري منيمسه-مىش اينسانلار ائحتيوا ائدير. زامان توزونو سيلمك، پارلاق واليغيني گونشله بولوشدورماق، يعنى اؤيرنپ اؤيرتمك اوچون، تاريخي بورجونو يئرینه يئتيره-بيلمك اوچون حقيقت و عدالت قاوراملاري قارشىسيندا سوروملولوق و مسؤليت دويان اينسانلار. عيرقچيليدان ايمره-نن، عيرقچيليغا قارشي دؤيوشن و عئين حالدا عيرقچيلىقلا ايتتياهواملانان اينسانلار قروبو. شرفسيز يارادىقلار گئچكلرين ترسيني ايدديعا ائده بيلمه قابىلييتينه ماليك اولدوقلاري اوچون وارلىقلاريني سوردورلر. وارسين بو دا اولسون.

مطلبىي اوزاتماماق آدينا آرادا قالان وياخود قرارسىز كىتله-سىنېن بعضى دىە-رلندىرمە‘ موباحىئە و ئىعتىراضلارېنا توخومئاق اىستردىم. بو قرارسىز آدلاندىردىغىمىز اىنسانلارېن دا بىر بۇلومو اىنكاردان يانا‘ باشقا بىر بۇلومو ايسە اىئباتدان يانا مۇوقئە توئماقدادىرلار. بىر سورو اىنسان بللى بىر تارىخە‘ بىر دىلە‘ بىر كولتورە‘ ادبىياتا‘ عادت-ئىعنە-يە‘ فولكلورا‘ بللى بىر اىنسانى دىە-رلر توپلوسونا‘ يعنى بللى بىر كىملىگە صاحب اولدوغونا اينانېر آما اوخودوقلاري‘ ائىئىتىدىكلرى و بىلدىكلرىنى بو مسئلە-نېن تام اىئباتىنا الوئرىشلى گۇرمور. الى يئتىشَن قاىناقلاري يئتسىز بولور. آما؛ شىفاهى سۇزلو كئچمىشى اىلە قىرىب قوپارمادىغى باغلار اونو آيدىن گلە-جگە اومودلاندىرېر. اويوزدن سوروب سورغولاشدىرېر؛ آرايىب آراشدىرېر. گئج دە اولسا‘ گوج دە اولسا‘ باشاراجاغىنا و باشارما ضرورتىنە اينامئاق اىستە-يېر.

بىر دە بو يولو حددىندن آرتىق انگللى گۇرلر وار. داشلار چىنقىللارلا دولو بىر يول. ياماجلار‘ يوخوشلار‘ اوچوروملارلا دولو بىر يول. لاكېن هرشئىدن اۇئجە اىچىندە بوغولدوقلاري پئسىمىزمە حاقلى اولدوقلارېنى اىئباتلاماقلا مشغولدورلار بو اىنسانلارېمىز. من ياخېن تارىخىمىزىن بعضى پارلاق گونلرىندە بونلارېن گۇزلرىندە -كى گىزە-ملى قىغىلجىملارا شاھىد اولموشام شخىن. بونلار "اولماز اولماز" دىيە-ركن اورە-كلرىنېن دىيىندە "آخ بىر اولسا..." دىيە دوشومور دئىيللر اصلىندە. بونلار اىنكارچىلارېن سورغولارېنى سورارلار؛ آما مۇحكَم بىر جاواب اوچون جان آتارلار. سادە-جە گۇستىمزلر. ئىعتىراف بونلار اوچون ان آجى و ان آغىر قاوراملاردان سايىلېر. ندىنى سە‘ يالنىز بىر سۇزجوكدور؛ "غورور!" آە بو غورور. آە بو موقددس غورور. آغ-قارا‘ ياخشى-يامان مىللتىمىن اورتاق دىە-رى. خايىنىمىز دە غوروروندان خايىن اولور؛ خادىمىمىز دە غوروروندان تسلىم اولمور.

سۇزو اوزاتدىم آما؛

توركجە-مىزى اىنكار ائندلر ويا اونون ضعيف بىر دىل اولدوغونو ايددىعا ائندلرىن تله-سىنە دوشنلرىن بعضى چوخ مشهور و كىلىشه اولموش سورغولاري وار؛

ياخشي دئ گۇرە-ك توركوده "سقف"ە نە دىيە-ر؟ "مسابقە"يە نە دىيە-ر؟ "مجرى"ە نە دىيە-ر؟ "فاصلە"يە نە دىيە-ر؟ "خلىج"ە نە دىيە-ر؟

حتتا و حتتا؛
"تشك"" تىرك"" قاشق"" بشقاب"" قىمە"" قورمە" و ...
توركوسو ندىر؟

دئىر؛ باغى پوزولموش بىرىسى بىر كىشى-نېن قاپىسىنا گئدىر و اونا آغاجلارېنى گمىرمىش اولان كئچى-لرىندن شىكاىت ائدىر. كىشى- چوخ سويوق قانلىلىق اىلە جاواب وئرىر؛

اوچونجو كى؛ تقصىر سنىن اۇزوندە-دىر قارداشىم. باغىنېن حئىصارىنى يوكسلت كى حئىوانلار كئچە-ئمە-سېن. اىكىنجىسى- دە‘ كئچى هئچ آغاچا دىرماشماز كى. يارپاق سئومز كى. قالدى بىرىنجى؛ او دا كى منىم كئچىم يوخدور.

اىندى دە قارداشىم؛

اوچونجو كى؛ اىستر اىستمز سن دە مندَن سايىلىرسان. وارسا اورتالىقدا بىر شئى اىكىمىز دە برابر (بىرە بىر) اۇيونە-جىيك. يوخ سا دا اىكىمىزىن دە باشى آشاغى دوشە-جك. قوي بونو دئسە دە بىزدن اولمايان و بىزە دوشمن سويونانلار دئسىنلر. اونلارا دا بىرلىكدە جاواب آراياق.

اىكىنجىسى دە؛ هر مىللتېن اۇزونه گۇرە بىر دىلى‘ كولتورو‘ اولوسال وارلىغى‘ كىملىگى و منلىگى وار. توتاق كى سن مندَن سايىدا داها چوخ‘ دونىادا داها گوجلو‘ دىلدە دە داها زنگىن اولدون؛ پس من ضعيف اولدوغوم اوچون اۇلمە-لى-مىيە-م؟ اىجازە وئرىن هرکس اۇز وارلىغىنى ياشاسېن دااي!

قالدى بىرىنجى؛ سىزىن او ضعيف ساندىغىنىز‘ بىزىم لاپ دا گوجلو يۇنوموزدور.

بىزىم هرئە-يىمىز اولماسا دا ائله بىر گوجلو دىلېمىز وار كى عالم اونا حئيران قالمىش. دونىادا ۳۰۰-۳۵۰ مىليون دانىشاني وار. اۇزو دە اۇىرتىمىنى سو كىمىي قىلان سون درجە ساغلام قورولوشو و قايدالى دىل بىلگىسى‘ قىرخى آشقىن زامانى‘ بىر چوخ دىلدە اولمايان "سبى" كىمى وجھلرى‘ چوخ راحت سۇزجوك اورە-تگئلىگى‘ لىرىكا و موزىكالىيغىن اولمازسا اولمازى‘ اىنگىلىزجە‘ عربجە وفارسچادا آلتى‘ فرانسىزلارېن دىللىرىندە سگگىز اولماسىيلا اۇيوندوكلرى سسلى حرفلرىنېن ساپى آزربايجان توركجە-سىندە ان اوست سويىە-دە‘ يعنى تام تامىنا دوققوز حرفدن عىبارتدىر. و دە ان باشدا اوكتانلار قدر اوجسوز دىيسىز سۇزلوك خزىنە-سى بو دىلېن يارادىجىسىنېن بۇيوكلويونون قارشىسىندا حئىرتلە اىيلمگە يئتر.

سن باسا باسا بىزىم ان گوجلو دامارېمىزا مى باسدىن؟ او اىلك سىرادا سايدىغىن سۇزلرىن هامىسى عربجە‘ و اىكىنجى سىراداكيلار ايسە اۇز بە اۇز بىزىم اۇز توركجە-مىزدىر. "غابلمە" دئمكلە "قابلاما" ويا "دكمە" دئمكلە "دوپە" فارسجايا دۇنوشمز. سن كىمېن مالىنى كىمە ساتىرسان؟!

لوطفن اىندى سىز آشاغى لىستە-دە -كى سۇزجوكلرىن بىرىسىنېن فارسجا قارشىلىغىنى **(عربجە** ويا باشقا دىللرجه يوخ) تاپىب گۇندرىن و اۇدول قازانىن. بو كلمە-لرىن بعضىسىنېن عربجە قارشىلىغى دىرناق آراسىندا وئرىلمىشىدىر. تاپدىغىنىزى دوشوندويونوز سۇزلرىن سىجىللىلرىنى اويان بوياندا دئىل‘ "لغتنامە دهخدا" ويا "فرهنگ معىن" كىمى فارسجا سۇزلوكلردە يوخلايىن اۇئجە. البتتە كى بو لىستە چوخ داها گئنىشىدىر آما بو قدرى اىلە يئتىنە-ك-هله-لىك.

آپارىجى - سونوجو (**مجرى**) - سونوش (**اجرا**) - آرا (**فاصلە**) - ائو - ائوجىل (**اهلى**) - ائولى (**متأهل**) - سوباي (**مجرد**) - اود - آلو (**شعلە**) - كۇز - كۇسوو - آدا (**جزیره**) - آغارنى (**لبنيات**) - آلقىلاماق (**ادراك** كردن)- آتلام (**معنى/مفهوم**) - آتلاق - قاناچاق (**شعور**) - آتلايىش (**درک**) - اولقو (**حادثة/واقعه**) - اولوملو (**مہبت**) - اولومسوز (**منفى**) - اومماق - اومود - اوبا - اويە (**عضو**) - اوي وئرمك - سس وئرمك (**راي** دادن) - ائولنمك (**ازدواج**) - اىرەك (**ذوب** شدن) - دوئماق (**منجمد** شدن) - الك -اله-مك - اوتو - اوماچ - اىلمە - اىلىك - اىلگى (**علاقه/رابطه**) - اىلگك - دۇشە-ك - قاب - قاشىق - قابلمە - بوشقاب - قئىمە - قوورمە - قايساق - قايساوا - قلىبە - قاووت - قاوورغا - قوتاب - قلىان - دولما - كئە - شىلبە - چانې - تاق - تاوان (**سقف**) - اوتاق - تاقچا - يوقچا - اۇچ (**انتقام**) - اىمە-كلمك - باجاناق - بادالاق - باغداش - باغىمسىز (**مستقل**) - بانلاماق - بايات - باياتى - باياق - بلە-ك - قونداق - بونچاق - بنۇوشە - بوشاماق (**طلاق** دادن) - بوغوشماق - بۇلو (**تقسیم**) - بۇلك (**تقسیم** كردن) - بۇلوشمك (**تقسیم** كردن) - پايلاشماق (**تقسیم** كردن) - بۇلوم (**قسمت**) - بۇلكو (**تقسیم**) - بۇلگە (**منطقه/ناحیه**) - چارپى (**ضرب**) - چىرپى - خزل - خورتلاماق - پارتلايىش (**انفجار**) - پاي (**سهم**) - تاباق - تاخىل (**غله**) - تر (**عرق**) - توپلانتى (**جلسه**) - توپلوم (**جامعه**) - توپ - توفنگ - قىشنگ - قورشون - گوللە - ماشا - گلن گئدن - توتوشدورماق - قارشىلاشدىرماق (**مقابسه** كردن) - تورپ - اورە-ئەك (**توليد** كردن) - اؤتوشمك - يارىشماق (**مسابقه** دادن) - بئچە - فرىك - آناچ - توغلو - شىشە-ك - كرە - كورە - بللە - كووار - دكە - تكە ساققالى - قازآباغى - آت گۇتو - دوه دابانى - ايت بورنو - پىشيك فىرتىغى - قوبون قولغى - دانا داششاقى - دانا - دويە - جۇئگە - كل - اۇكوز- اىنە-ك - املىك - كۇرپە - ھزاغاش - مال - ناخىر - قوچ - فودوق - كوروق - سىپا - قولان - داي - داپچا - دايلاق - كۇھلن - كھر - كۇششك - لوك - مايا - آروانا - كۇپە-ك - قانچىق - ماچا - تومان - تومانچاق - ساپدىرماق - ساپماق - جاماق (**منحرف** شدن) - بۇجك (**حشره**) - چادىر - آلاچىق - چارداق - چىرپىنتى - چارپىنتى - چىرلە-مك - چاپلاق - سانجى - سانجىلاماق - گۇنپە-مك - قاماشماق - چكمە - چكىشمە (**شرط** كردن) - چكىلىش (**قرعە**) - چۇمىلك - دومبالماق - دومبالاق - چىرتلاماق - چىرتلاق - چىرئماق - چىرمالماق - چىخىش (**خروج**) - گىرىش (**ورود**) - چىزگى (**خط**) - اوچكن (**مثالث**) - دۇردكن (**مستطیل**) - آچى (**زاویه**) - چمبر (**دايره**) - چىغىرئما - چىيرەك - اىرگنمك - اىمرەك - قوسماق - داخما - دادائماق - دالغىچ (**غواص**) - دامازلىق - دائماق (**انكار** كردن) - داياق - داياماق (**تكه** دادن) - داشىماق (**حمل** كردن) - داپاز (**كم عمق**) - دئىششمك (**مشاجرہ/مناظره/مشاعره** كردن) - دىيشمك (**تعويض** كردن) - درگى (**مجله**) - درنە-ك (**انجمن**) - دورمك - دولوم (**ساندويچ**) - دووروخماق - دوزنلى (**منظم/مرتب/مداوم**) - دولايى (**غیر مستقيم**) - دويغو (**احساس/عاطفه**) - دوپە - دىيك - دىرمانىش (**صعود**) - دىلمانچ (**مترجم**) - دىندىرمك - زوغال - اختە - زهله - زىنقىلتى - جىنگىلتى - تاپىيلتى - شابىلتى - گومبولتو - ساغدىچ - سولدوچ - ساووما (**دفاع**) - سالدىرى - يوروش - آخىن (**حمله/هجوم**) - سايقى (**احترام**) - سوركون (**تبعيد**) - سوزمك (**صاف** كردن) - سۇمورگە (**مستعمره**) - سوسماق (**ساکت** شدن) - سوماق (**تقديم** كردن/**ارائه** كردن) - شاختا - شالوار - شىشلىك - فلا - قابلاماق - قاپان - قاپىشدىرماق - قانې - قاتىلاشدىرماق - قاتماق - قاتىشدىرماق - قارىشدىرماق (**مخلوط** كردن) - قاچاق (**غیر قانونی**) - قاچىرماق - قاخماق (**منت** گذاشتن) - قاداغان - ياساق (**ممنوع**) - قاداق - قاداماق - آلقىش (**تشويق**) - قارغىش (**نفرین**) - قارغاماق (**نفرین** كردن) - قازبنتى (**حفاری**) - قاشقا - قشوو - قانىق - قاورايش - قاىچى - قزىل - قوروق - فوزئى - گونئى - قوشا - قولاج - قوللوق - قولونچ - قوندارا - قىجىرماق - قىرپماق - قىرپىق - قىرپىم - قىرپىنتى - قىرئماق - قىرخلىق - قىرخىم - قىرخىنتى- جىرماق - قىرماق - قىروو - قىسماق - مىسماق - قىشلاق - يايلاق - قىل - قىلچىق - قىلىق - قىيماق - كاغاذ - كۇتك - كۇچمك - كورسك - كۇرفز (**خلىج**) - كورە-كن - يئزنە - كوسمك (**قهر** كردن) - كۇشك - كوشكورمك - كولك - كۇمك - ياردىم - كۇھول (**غار**)- كولوف - كوكرە-مك (**غرىدن**) - كىلىم - گۇرە سن - گۇزە-للمە - گۇزلە-يىش - گۇزلە-مك (**منتظر** بودن) - يوللانىش - گۇندرىش (**ارسال/اعزام**) - لاواش - يوخا - لىل - ملە-مك - مېنجىق - مېرىق - نىسگىل - وئچ - اومور (**اعتنا**) - وئرگى (**مالیات**) - ھاچا - ھامپا - ھشم - ھىرناماق - ياخماچ - يال - ياللى - يامسىلاماق - يانىلماق - ياهالماق (**اشتباه/سهو** كردن) - ياون - يىخە-لمك - يوخسون (**محروم**) - يورغا - يوروم (**تفسیر**) - يوزماق (**تعبير** كردن) - يۇندم - يۇنە-تىم (**مدیریت**) - يىخماق

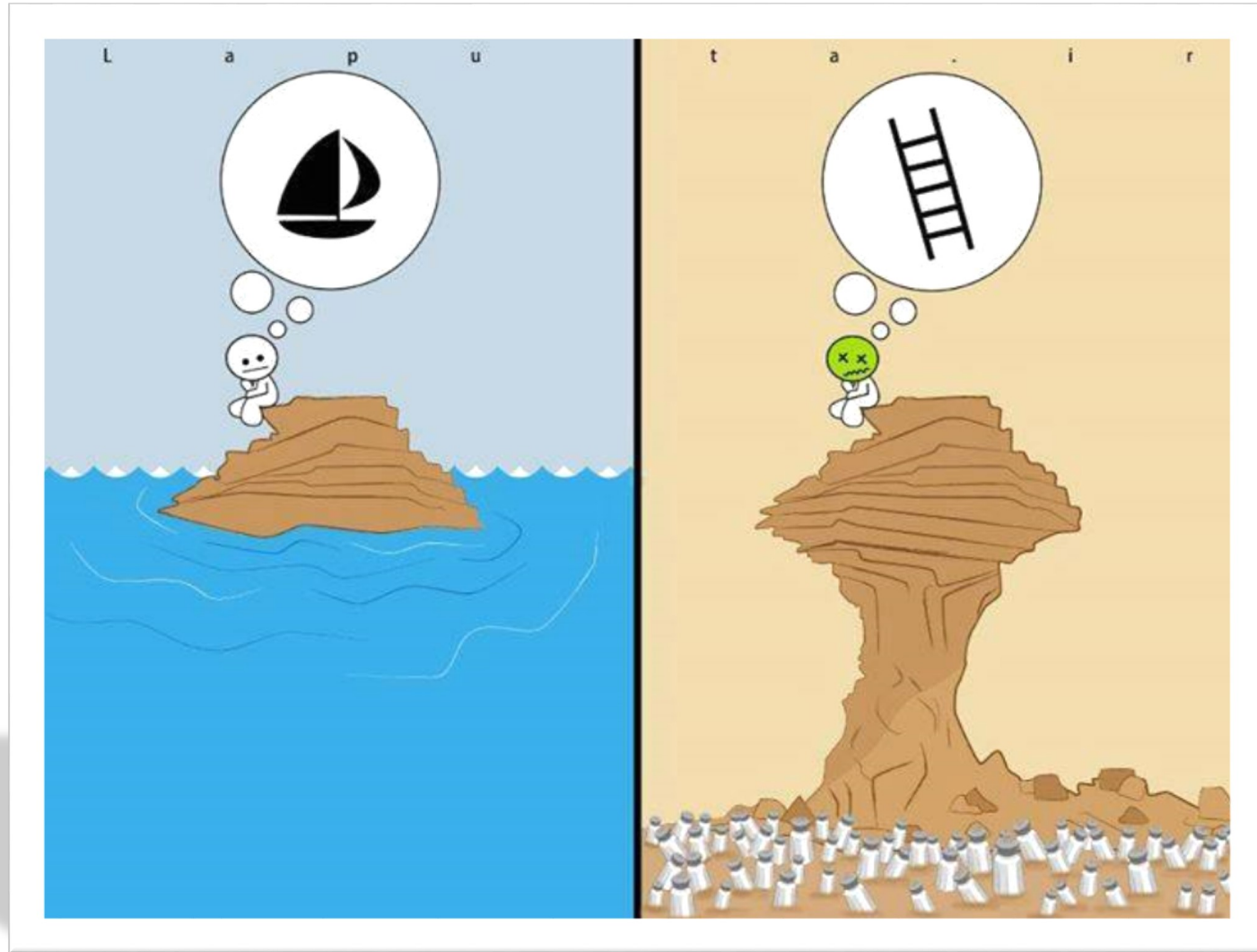

نشر به مسئول دانشجویی
شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳

نشر به مسئول دانشجویی
شماره ۱۰ اردیبهشت ۹۳

شاگردها: آی میرزا، بین ما هم زبان داریم. ترا به فرا اجازه بده کمی هم اونو یاد بگیریم
معلم: نه همیشه. زبان ترکی همیشه باید اینو [فارسى رو] بکنم توی کلتون
شاگردها: آره ای میرزا، همیشه باید اینو [فارسى رو] بکنم توی کلتون
معلم: آره ای میرزا، همیشه باید اینو [فارسى رو] بکنم توی کلتون

شاگردها: آی میرزا، بین ما هم زبان داریم. ترا به فرا اجازه بده کمی هم اونو یاد بگیریم
معلم: نه همیشه. زبان ترکی همیشه باید اینو [فارسى رو] بکنم توی کلتون

ادامه آموزش زبان ترکی با بحث در باره علامتها و پسوندها:

همانگونه که در شماره های قبلی اشاره شد؛ زبان ترکی جزو زبانهای التصافی بشمار می آید. یعنی با اضافه شدن وندها به کلمات، در این زبان کلمات جدید ساخته می شود. در مورد زبان ترکی باید اضافه کرد که برای ساخته شدن کلمات از ریشه کلمه پسوندها به ریشه اضافه می شوند و افعال، اسمها، صفات و ... ساخته شده و میانوندها و پیشوندها در ترکی کاربرد چندانی ندارند. در همه حالات ریشه فعل ثابت مانده و تغییر نمی پذیرد. به همین دلیل است که در تمامی لهجه های زبان ترکی به دلیل ثابت بودن ریشه کلمه، پسوندها متفاوت بوده فلذا فهم و درک لهجه های متفاوت ترکی برای ترک زبانان آسان می باشد. در حالی که در بیشتر زبانهای دنیا منجمله انگلیسی فهم یکی از لهجه ها برای لهجه های دیگر به قدری سخت می شود که حالت زبان گونه بخود می گیرد. به طور مثال در مورد ساخته شدن کلمات داریم:

ریشه کلمه	یاز	یازی	یازیچی	یازیچیلار	یازیچیلاری	یازیچیلارین	یازیچیلارینکین	یازیچیلارینکیندان
معنی کلمه	بنویس	نوشته	نویسنده	نویسنده گان	نویسندگان را	مال نویسندگان	مال نویسندگان را	از مال نویسندگان

مشاهده می گردد که در ۸ مرحله گسترش کلمه با اضافه شدن پسوندهای مختلف ریشه کلمه(یاز) ثابت مانده و چه از نظر فنوتیکی و چه از نظر ظاهری تغییری نپذیرفته است.

حال با آشنایی کلی صورت گرفته با طریقه گسترش زبان ترکی و نقش پسوندها و علامتها در کلمه سازی در زبان ترکی به معرفی انواع پسوندها و علامتها با ذکر مثال های کاربردی می پردازیم.

(علامت مصدر در زبان ترکی:

علامت مصدر در زبان ترکی "مک"(علامت مصدری ظریف) و "ماق"(علامت مصدری ضخیم) می باشد. مشاهده می گردد که این علامت با عنایت به قانون هماهنگی اصوات قابل تغییر است و بستگی به نوع مصوتهای فعل مربوطه دارد بدین شرح که :

اگر مصوتهای فعل (ریشه) جزو مصوتهای ضخیم (قالین) باشند علامت "ماق" استفاده می گردد.

و اگر مصوتهای فعل جزو مصوتهای ظریف (اینجه) باشند علامت "مک" استفاده می شود .

به عنوان مثال؛ ضخیم : چیخ+ماق=چیخماق،(çixmaq) ساواش+ماق=ساواشماق ،(savaşmaq)

ظریف: گول+مک= گول مک (gülmək). دۆشه+مک= دۆشه مک(döşmək)

(علامت جمع در زبان ترکی:

علامت جمع در زبان ترکی بسیار ساده و گویاست بدین شرح که فقط دو علامت برای این امر موجود می باشد، که این علامات نیز تابع قانون هماهنگی اصوات می باشد. و این قاعده و علامت دارای هیچگونه استثنایی نمی باشند. دو علامت جمع "لر"(علامت ظریف) برای اسمهای دارای مصوتهای ظریف و "لار" (علامت ضخیم) برای کلمات دارای مصوتهای ضخیم می باشد.

مثال : علامت جمع ضخیم"لار" :- قول+لار=قولار(qollar) . آغاچ+لار= آغاچلار(ağaclar)

علامت جمع ظریف"لر" : ائو+ لر = ائولر(evlər). چؤل+ لر = چؤللر(çöllər)

علامت مفعول عنه(چیخیش)

این علامت که معادل " از" فارسی و "من" عربی "from" انگلیسی است ، نیز با طبیعت از قانون هماهنگی اصوات مانند دیگر علامت ترکی به دوشکل ظریف"دَن" و قالین " دان " می باشد. در زبان محاوره این علامت به شکل "نن" و "نان" نیز تلفظ می شود. که البته خود تابع قوانین خاص زبان شناسی است . ولی در کتابت و گفتار رسمی رعایت "دن" و "دان" ضروری می باشد .

مثال:

علامت عنه ضخیم " دان": همدان+دان=همدان دان = (həmədandan)، زنگان + دان = زنگان دان(zəngandan)

علامت عنه ظریف "دَن": . تَبریز+دَن = تَبریزدن (təbrizdən)، اورمی+دن=اورمی دن(urmiyədən)

(علامت مفعول عنه (معیت)

این علامت که معادل علائم "با" و "مع" در زبانهای فارسی و عربی و همچنین "و" عطف در عربی است. در زبان ترکی " له، ایله،" و "لا ، ایلا" می باشد که با توجه به قانون هماهنگی اصوات به صورت قالین و اینجه می آید.

مثال :

علامت معه ظریف : " له ، ایله " احمد ایله حسین (احمد و حسین).

علامت معه ضخیم: " لا ، ایلا " علی آتاسی ایلا (علی با پدرش)

در محاوره "نان" و "نن" و "له" و "لا" به کار می رود. مثال :

او ماشینان گلدی / او ماشین لا گلدی - او منن گلدی / او من له گلدی.

همچینی قابل ذکر است که " له" و "لا" شکل مخفف " ایله " و "ایلا" می باشد .

(علامت صفت برتر:

در زبان عربی صفت بر وزن "افعل" بیان کننده ی تفضیل و برتری است. مثل اکبر و اکرم و... . در زبان فارسی هم پسوند "تر" که به صفت الحاق می شود، معنای صفت برتر خواهد داشت. در زبان ترکی اگر به صفتی ، پسوند "رک" و "راق" افزوده شود، معنای تفضیل و برتری خواهد گرفت؛ که باز برطبق قاعده کلی دارای حالت اینجه "رک" و قالین"راق" می باشد.

مثال :

ضخیم : کیچیک + رک + کیچیک رک / کیچیکر(kiçikrək)(کوچک تر)

ظریف : یاشیل + راق = یاشیل راق (سبزتر)(yaşılraq)

تصره ۱) در ساخته شدن صفت برتر از قیدهایی مثل " داها" ، "آن" و... . نیز به جای علامت " رک" و "راق" نیز استفاده می شود .

مثال : گۆزل = داها گۆزل (dahagözəl)، یا آن گۆزل یا لاپ گۆزل و در مورد رنگها ساری = ساپ ساری (sapsarı)، قارا = قاپ قارا (qapqara)، آق = آق آپاق (aqappaq)، گۆی=گۆم گۆی (gömgöy)، قیرمیزی=قیپ قیرمیزی (qıpqırmızı).

تبصره ۲) اگر پسوند "رک" و "راق" به فعل بچسبد، دیگر معنای تفضیل و برتری نخواهد داد. بلکه زمان، حالت، علت و موقعیت را باز گو خواهد کرد. مثال : گۆره رک (görərək): به محض دیدن، قاچاراق (qaçaraq): در حال دویدن، بیله رک (bilərək): در حالی که می دانست و ...

۶-۱) علامت پسوند فاعلی:

در زبان ترکی پسوندهای "جی/چی/جو/چو/" وقتی به اسم الحاق شود، اسم فاعل می سازد. که به شغل و حرفه و دارندگی دلالت می کند. و این پسوند ها نیز تابع قانون هماهنگی اصوات (گرد و راست و ضخیم و ظریف) می باشد. مثال :

بامصوت ظریف : ایش + چی = ایش چی (işçi)(کارگر)

با مصوت ضخیم : قاییق + چی = قاییق چی (qayıqçı)(قایقران)

با مصوت گرد ظریف: گۆدۆک + چی = گۆدۆک چی (güdükcü)(نگهبان)

با مصوت گرد ضخیم : قوروق + چو = قوروقچو (quruqçu)(محافظ)

توضیح : پسوند "چی" به زبان دری نیز راه یافته و کاربرد وسیعی دارد مثل: درشکه چی ، توپ چی ، سورتمه چی، بیسیم چی و ...

۷-۱) علامت حاصل مصدر یا اسم و صفت مشتق:

"ایش (iş)، اوش، ایش (İŞ)" از جمله ده پسوندی است که بوسیله آن می توان هزاران اسم و صفت جدیدی در زبان ترکی ساخت. اگر این پسوندها را به بن فعل بیفزاییم؛ اسم مشتقی بدست می آید که حاوی معنای جدید است. امروزه در زبان ترکی بکار گیری این پسوند، فوق العاده ضروری به نظر می رسد :

مثال : ضخیم : - ایش : تانی ← تانیش (tanış)(آشنا)، باخ ← باخیش (baxış)(نگاه)، اوش، اوچ ← اوچوش (uçuş)(پرواز)، دۆر ← دوروش (duruş)(حالت بدن، استقرار).

ظریف : ایش : گل ← گلیش، تیک ← تیکیش، چک ← چکیش، برک ← برکیش

۸-۱) علامت پسوند مبالغه

"آغان، قان" و "کن، گن" از جمله پسوندهایی هستند که اگر به بن فعل امر، ملحق شوند، صفت فاعلی با معنای مبالغه می سازند. این پسوند با ساختن واژه ای جدید، کمک زیادی به معنا سازی و غنای لفظی و معنوی زبان ترکی می رساند.

مثال: حالت ظریف: دۆیۆش + گن ← دۆیۆشگن (döyüşgən)(بسیار مبارزه جو)، اوشو+ گن ← اوشورگن (üşürgən)(سرمایی)

حالت ضخیم: قاچ + آغان ← قاچاغان (qaçağan)(ترسو، فرارکننده)، چیغیر+ قان ← چیغیرقان (çıgırqan)(گریه کننده، زیاد فریاد کننده)

۹-۱) علامت شراکت (معادل هم در فارسی و هم در زبان ترکی)

"داش" بصورت پسوند به اسم اضافه می شود و معنی همراه و شریک می دهد.

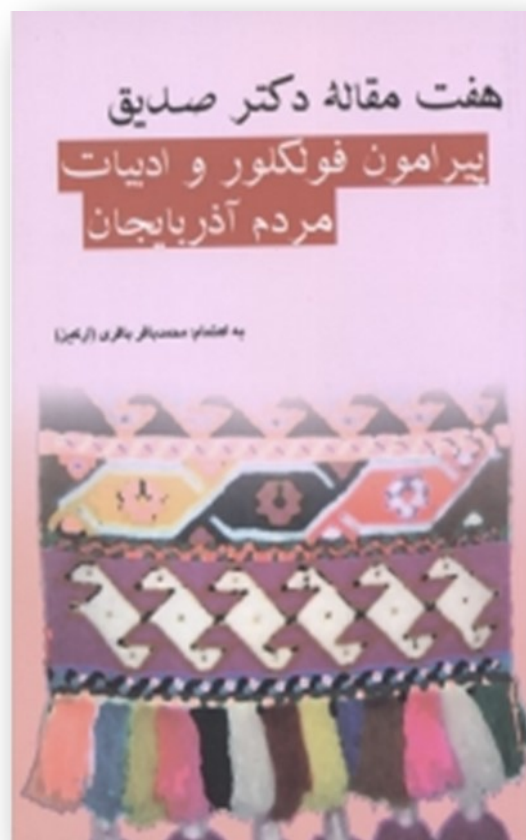
مثال : یول + داش ← یولداش(همراه)، دیل + داش ← دیلداش(هم زبان) ، آرخا + داش ← آرخا داش(رفیق ، همراه) و ...

ر ادامه بحث در جلسه بعدی به افعال و زمانها خواهیم پرداخت.

منبع :

بنله اخو بنله یاز (نگاهی به گرامر و شیوه نگارش زبان ترکی) علی محمد بیانی ، نشر اختر

کتاب «هفت مقاله دکتر صدیق پیرامون فولکلور و ادبیات مردم آذربایجان» به کوشش محمد باقر باقری گردآوری و در انتشارات تکدرخت به چاپ رسیده است. این کتاب ارزنده به زبان فارسی نوشته شده و حماسه دده قورقود، ترانه های بومی آذربایجان، افسانه های محلی آذربایجان، ادبیات آشیق ها ، ادبیات عامه مردم ترکمن صحرا، فولکلور در دهات اطراف هریس ، محمد باقر خلخالی و مثنوی ثعلبیه عنوان کلی این هفت مقاله را تشکیل می دهند.

«دستور زبان تورکی آذربایجانی به زبان ساده» عنوان کتابی است که در سال ۱۳۹۱ در انتشارات اختر به چاپ رسیده است. دکتر صمد رحمانی خیاوی این کتاب را به دو زبان ترکی آذربایجانی- فارسی به نگارش درآورده که دستور زبان تورکی آذربایجانی را برای عموم مردم و علی الخصوص دانشجویان آموزش می دهد. درس های کتاب به زبان فارسی و مثال ها به زبان تورکی بوده و همین می تواند کتاب را به عنوان یک کتاب مناسب برای نو آموزان و یا فارسی زبان ها تبدیل کند.

سۆزلۈك

عيرقچىلىق = نژادپرستى
 نه دن = علت
 يانقى - تشنه
 يانیت - پاسخ، واكنش
 يئترسىز = ناكافي
 كئچە ن سايين يانليش سۆزجوکو:
 اويكو - يوخو، خواب

آراشديرماق = تحقيق كردن
 آتيمساق = فهماندن
 آنلامسىز = بي معني
 اؤدول = جايزه
 اورتاق ديه-ر = ارزش مشترك
 اوكتان = اقيانوس
 اؤنه-ري = پيشنهاده
 اولاشماق = واصل شدن، به وصل رسيدن
 اولاي - واقعه، اتفاق
 ائتكي = اثر
 ايمره نن = نشات گرفتن
 باريش - صلح
 چاغداش - معاصر
 خورگوروجو = نگاه تحقيق آميز
 داورانيش - رفتار
 دوپماق = حس كردن
 سور / سوروش = سؤال كن
 سورو بلانكتتى - پرسشنامه
 سوروملو = مسؤل
 سورغو = سؤال
 سيناق = امتحان
 سيناماق = امتحان كردن
 قاورام = مفهوم
 قوشون - سپاه
 كئچميش - گذشته، سابق
 كوشكولو - مشكوك، شبهه دار
 كؤوده - بدن، جسم

